

ZPRÁVODAJ KVZ

ZPRÁVODAJ KANCELÁŘE
VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE PRO
ZASTUPOVÁNÍ
ČESKÉ REPUBLIKY PŘED
EVROPSKÝM SOUDEM
PRO LIDSKÁ PRÁVA

2019

číslo 3 | říjen | ročník 7

Ne bis in idem

Bjarni Ármannsson proti Islandu

Potrestání za zatajení příjmů
v daňovém i trestním řízení

Náhradní mateřství

*První posudek Soudu
dle Protokolu č. 16*

Právní uznání rodičovského
vztahu dítěte a zamýšlené
matky

Tělesné trestání

O. C. I. a ostatní proti Rumunsku

Nebezpečí fyzického trestání
dětí jako překážka pro navrácení
do místa bydliště

Občanské právo

Rodinné právo 6

O. C. I. a ostatní proti Rumunsku

Tělesné trestání dětí otcem jako překážka pro nařízení navrácení v řízení podle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí.

Předběžná otázka k SDEU... 7

Harrisch proti Německu

Možnost implicitního odůvodnění rozhodnutí soudu nepředložit předběžnou otázku SDEU.

Pracovní právo..... 9

Garamukanwa proti Spojenému království

Propuštění ze zaměstnání z důvodu obtěžování kolegyně opřené o důkazy opatřené ze soukromého emailu a telefonu zaměstnance.

Trestní právo

Ne bis in idem..... 11

Bjarni Ármannsson proti Islandu

Postižení za zatajení příjmů v daňovém i v trestním řízení.

Spravedlivý proces 12

Doyle proti Irsku

Doznání k vraždě učiněné během policejního výslechu bez přítomnosti obhájce, kterého obviněný mohl konzultovat toliko telefonicky.

Extradice 13

G. S. proti Bulharsku

Vydání k trestnímu stíhání do Íránu, kde obviněnému hrozil trest bičování.

Účinné vyšetřování..... 15

Nicolae Virgiliu Tanase proti Rumunsku

Povinnosti plynoucí z Úmluvy pro vyšetřování nedbalostní dopravní nehody.

A a B proti Chorvatsku

Vyšetřování tvrzeného sexuálního obtěžování dcery ze strany otce.

Náhradní mateřství..... 23

První posudek Soudu podle Protokolu č. 16

Rozsah a forma povinnosti uznat rodičovství zamýšlené matky k dítěti narozenému za využití náhradního mateřství v zahraničí.

Shromažďování..... 25

Chernega a ostatní proti Ukrajině

Povinnosti státu v případě obstrukčních demonstrací za účelem zabránění kácení stromů, včetně odpovědnosti státu za jednání soukromé bezpečnostní agentury.

Cizinecké právo 28

I. M. proti Švýcarsku

Povinnost soudů přesvědčivě a dostatečně odůvodnit přiměřenost nařízeného vyhoštění.

Aboy Boa Jean proti Maltě

Možnost zajištění a parametry jeho soudního přezkumu během azylového řízení.

Školství 32

Stoian proti Rumunsku

Naplnění povinnosti poskytnout podpůrná opatření žákovi upoutanému na kolečkové křeslo.

Vězeňství..... 33

Mehmet Resit Arslan a Orhan Bingol proti Turecku

Rozsah povinnosti státu umožnit osobám ve výkonu trestu přístup na internet pro studijní účely.

Altay proti Turecku (č. 2)

Podmínky přípustnosti omezení důvěrnosti konzultace osoby ve výkonu trestu s advokátem.

Stavební právo 37

Halabi proti Francii

Podmínky provedení prohlídky bytu za účelem zjištění dodržení stavebního povolení.

Nové stížnosti a oznámení proti České republice

Vazba a důvěrnost korespondence obhájce a obviněného 40

Kárné řízení 40

Velký senát Soudu

Vyšetřování zabití civilistů při bombardování v Afghánistánu 41

Vliv nezákonnosti jmenování soudcem na řízení tímto soudcem vedená 41

Výkon rozsudků Soudu

Vzdělávání romských žáků 42

Rozhodovací činnost jiných mezinárodních orgánů v oblasti lidských práv

Výbor OSN pro odstranění diskriminace žen 43

Anotace rozsudků a rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva obsažené ve Zpravodaji nejsou úředními rozhodnutími a nejsou závazné. Jsou však autorskými díly chráněnými autorským právem. Zpravodaj jako celek ani jednotlivé anotace v něm obsažené proto nesmí být bez předchozího souhlasu státu reprezentovaného Ministerstvem spravedlnosti zpřístupňovány veřejnosti ani jinak užívány, zejména rozmnožovány, nad rámec volného užití dle § 30 autorského zákona a zákonných licencí dle § 31 a násl. autorského zákona.

Přehled použitých piktogramů

Jednotlivé články Úmluvy a protokolů

článek 2: Právo na život

článek 3: Zákaz mučení

článek 4: Zákaz otroctví a nucených prací

článek 5: Právo na svobodu a osobní bezpečnost

článek 6: Právo na spravedlivé řízení

článek 8: Právo na respektování soukromého a rodinného života

článek 9: Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání

článek 10: Svoboda projevu

článek 11: Svoboda shromažďování a sdružování

článek 14: Zákaz diskriminace

článek 1 Protokolu č. 1: Ochrana majetku

článek 2 Protokolu č. 1: Právo na vzdělání

článek 3 Protokolu č. 1: Právo na svobodné volby

článek 2 Protokolu č. 4: Svoboda pohybu

Ostatní piktogramy

Rozhodnutí proti ostatním státům Rady Evropy

Rozhodnutí proti České republice

Rozhodnutí velkého senátu Soudu

Mezistátní stížnost

Občanské právo

Správní právo

Trestní právo

Užitečné odkazy

Slovo úvodem

Milí čtenáři!

V pondělí po víkendu, jemuž předcházal pátek 17. listopadu 1989, přijalo Valné shromáždění OSN Úmluvu o právech dítěte. Zdá se, že ji do nynějška ratifikovaly všechny státy, s výjimkou jinak nepravděpodobné dvojice ve složení Spojené státy americké a Somálsko. Nebudu ji tu rozebírat celou, to by vydalo na dlouhé pojednání, když ona navíc nepatří mezi nejpřehlednější smlouvy. Vyberu si jeden aspekt, na který v uplynulých dnech upozornili ve Skotsku, jehož parlament právě zakázal veškeré tělesné trestání dětí, tedy i to, které v jiných částech aktuálně brexitujícího Spojeného království, stejně jako u nás, stále považují za přiměřené.

Jinými slovy, nejsme v tom sami. Fajn. Přesto Úmluva o právech dítěte v článku 19 zcela jednoznačně ukládá státům, aby přijaly veškerá potřebná zákonodárná, správní, sociální a výchovná opatření k ochraně dětí mimo jiné před jakýmkoli tělesným či duševním násilím, a to i ze strany rodičů. Není snad jakékoli násilí na dítěti, jehož máme mimochodem zakázáno se dopouštět na dospělých osobách, ba i na zvířatech, v rozporu s nezczitelnými právy dítěte na respektování jeho lidské důstojnosti a fyzické nedotknutelnosti?

Mnozí z nás máme sklon jisté násilí na potomcích považovat za rozumné, aniž si přitom připouštíme, že když ta rána padne, především nezvládáme své rodičovské emoce. Je to výraz naší odpovědnosti za výchovu dítěte, jak si namlouváme, nebo naopak neochoty tuto odpovědnost převzít, protože jiná, obtížnější metoda výchovy je náročnější? A dokážeme si vůbec v nějakém kontextu přiznat vlastní selhání? Třebaže se k „výchovnému plácnutí“ ve Francii uchýlovala velká většina rodičů, tamní parlament takový postup letos zakázal, aniž zavedl nové sankce, spoléhaje se na postupnou změnu společenských postojů.

Potřebu vyloučit tělesné trestání dětí každopádně ve své judikatuře setrvale připomíná Evropský soud pro lidská práva, jak to dokládá mimo jiné první z několika věcí proti Rumunsku, které v tomto čísle naleznete. Specifickou potíží je, že děti se prakticky nemohou na příslušné orgány samy obracet, což jen potvrzuje jejich zranitelnost. Přímo Českou republiku v roce 2015 kritizoval Evropský výbor pro sociální práva, který s tím, že § 884 odst. 2 nového občanského zákoníku nezakotvuje absolutní zákaz tělesných trestů, výkladová stanoviska jsou rozporná a judikatura nejednoznačná, rovněž není spokojen, pro změnu na bázi článku 17 Evropské sociální charty.

Jak je patrné, i dokumenty jistého stáří, ať jde o Evropskou úmluvu o lidských právech, které bude příští rok rovných sedmdesát, o Úmluvu o právech dítěte, která zanedlouho oslaví třicítku, anebo o Evropskou sociální chartu, od jejíhož podpisu uplyne za dva roky šedesát let, stále obsahují výzvy, s nimiž jsme se dosud uspokojivě nepopasovali. Přál bych nám všem v předvečer československé sametové revoluce, abychom se s nejrůznějšími pozitivními výzvami jakéhokoli charakteru – osobního, rodinného i celospolečenského významu – čestně vyrovnat dokázali.

Z Vít Alexander Schorm,
vládní zmocněnec

Rodinné právo

Rozsudek ze dne 21. května 2019 ve věci č. 49450/17 – O. C. I. a ostatní proti Rumunsku

Výbor čtvrté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že vnitrostátní soudy v řízení podle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí neposoudily tvrzení, že v případě návratu dětem hrozí z důvodu tělesného trestání ze strany otce „vážné nebezpečí“ ve smyslu Haagské úmluvy, způsobem, který by byl v souladu s nejlepším zájmem dětí. Došlo proto k porušení článku 8 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovateli jsou matka a její dvě děti. V roce 2015 po letních prázdninách strávených v Rumunsku informovala stěžovatelka svého manžela, italského občana, že se s dětmi již nevrátí do Itálie, kde předtím žili a kde se děti narodily. Jako důvod uvedla, že v této zemi již

nevidí svou budoucnost a že otec s dětmi špatně zacházel.

V září 2015 podal otec v Itálii na stěžovatelku z důvodu mezinárodního únosu dětí trestní oznámení. Následně podal žádost o navrácení dětí do Itálie ve smyslu Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí („Haagská úmluva“) a nařízení Rady č. 2201/2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti („nařízení Brusel II bis“). Stěžovatelka naproti tomu tvrdila, že její manžel užíval vůči svým dětem násilí a bil je, když ho neposlušely. Podle stěžovatelky se toto násilí v průběhu posledních let zhoršovalo, přičemž i ona samotná se stala jeho terčem. Jako důkaz předložila několik nahrávek.

V lednu 2016 okresní soud vyhověl žádosti o navrácení dětí do místa jejich obvyklého bydliště v Itálii. Ve vztahu k tvrzení stěžovatelky, že by děti čelily vážnému nebezpečí fyzické nebo psychické újmy ze strany jejich otce, toliko uvedl, že důkazy ve spise bez pochybností prokazují, že otec užil fyzickou sílu. V březnu 2017 odvolací

Z

soud navrácení dětí potvrdil s tím, že vážné nebezpečí dětem v Itálii nehrozí, jelikož se ze strany otce jednalo pouze o občasné násilné činy, ke kterým nedocházelo natolik často, aby představovaly závažné riziko. Nadto bylo důvodné očekávat, že italské orgány by podnikly příslušná opatření na ochranu dětí, pokud by na takové riziko byly upozorněny a příslušná tvrzení by byla podepřena důkazy.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali porušení článků 3 a 8 Úmluvy, jelikož podle nich soudy při nařízení o navrácení dětí nezohlednily vážné nebezpečí možné fyzické nebo psychické újmy ze strany jejich otce. Dle Soudu ve věci nevystává žádná samostatná otázka na poli článku 3 Úmluvy, neboť tvrzení ohledně podstoupení nelidského a ponižujícího zacházení je namísto přezkoumat na poli článku 8 Úmluvy.

a) Obecné zásady plynoucí z judikatury Soudu

Soud úvodem připomněl, že relevantní zásady týkající se práva na respektování rodinného života, jakož i pozitivní závazky státu podle článku 8 Úmluvy ve vztahu k případům týkajícím se navrácení dítěte ve smyslu Haagské úmluvy byly shrnuty ve věci *X proti Lotyšsku* (č. 27853/09, rozsudek velkého senátu ze dne 26. listopadu 2013, § 92–108). Okolnosti způsobilé založit výjimku z pravidla okamžitého navrácení dítěte, zejména pokud jsou uplatněny jednou stranou řízení, musí být skutečně vzaty v potaz dožádaným soudem. Tento soud musí své rozhodnutí v tomto ohledu dostatečně odůvodnit. Haagská úmluva musí být vykládána a uplatňována v kontextu nařízení Brusel II bis, jsou-li těmito předpisy vázány oba státy (*K. J. proti Polsku*, č. 30813/14, rozsudek ze dne 1. března 2016, § 58).

Soud navíc poukázal na své závěry ve věci *D. M. D. proti Rumunsku* (č. 23022/13, rozsudek ze dne 3. října 2017, § 51) v tom směru, že respektování důstojnosti dítěte nemůže být zaručeno, pokud by vnitrostátní soudy

schvalovaly jakoukoli formu ospravedlnění špatného zacházení, včetně tělesných trestů.

b) Použití obecných zásad na projednávanou věc

Soud musel především posoudit, zda matčina tvrzení o vážném nebezpečí ve smyslu článku 13 písm. b) Haagské úmluvy bylo vnitrostátními soudy skutečně vzato v potaz.

Tvrzení stěžovatelky o násilí na dětech byla podložena nahrávkami dřívějších incidentů a rovněž přiznáním otce dětí, že při jejich výchově používal fyzickou sílu. Vnitrostátní soudy měly za prokázané, že děti byly vystaveny použití fyzické síly. Soud se proto následně zabýval tím, jak vnitrostátní soudy posoudily tyto informace a jak je vyvažovaly ve vztahu k nejlepšímu zájmu dítěte. Soud shledal, že zatímco v obecné rovině odsuzovaly násilí na dětech a potvrzovaly jejich právo na respektování důstojnosti, spokojily se s tím, že to, co děti v rukou otce protrpěly, byly pouze občasně projevy násilí a neopakovaly se „dostatečně často na to, aby představovaly vážné nebezpečí“. Odvolací soud nadto považoval právo dětí nebýt vystaveny domácímu násilí za diskutabilní. Uvedená tvrzení přitom nezapadají do relevantních ustanovení vnitrostátního práva absolutně zakazujícího tělesné trestání v domácím prostředí (*mutatis mutandis*, D. M. D. proti Rumunsku, cit. výše,

§ 49). Takové posouzení práv dětí dle Soudu ve skutečnosti odporuje samotnému zákazu domácího násilí na dětech a vzbuzuje pochybnosti ohledně rozhodovacího procesu. Nejlepší zájem dítěte, jež nepochybně zahrnuje respektování jeho práv a důstojnosti, je základním kamenem ochrany poskytované dětem před tělesným trestáním. Tělesné trestání dětí nemůže být tolerováno a státy by měly usilovat o jeho výslovný a úplný zákaz v zákoně i praxi. V tomto kontextu nemůže nebezpečí domácího násilí na dětech projít jako pouhá nepříjemnost, která je nezbytně spojena s podstoupením návratu, ale představuje situaci, která překračuje to, co může dítě rozumně snést (*mutatis mutandis*, X proti Lotyšsku, cit. výše, § 116).

Soud dále neshledal v rozhodnutích vnitrostátních soudů nic, co by mohlo odůvodnit jejich závěr, že děti po jejich návratu do Itálie již nebudou předmětem násilné výchovy ze strany otce. Odvolací soud dokonce uvedl, že pokud by takové riziko znovu vyvstalo, italské orgány by mohly reagovat a ochránit děti před zneužitím, avšak pouze tehdy, pokud by se o nebezpečí dozvěděly. Ačkoli je nařízení Brusel II bis založeno na zásadě vzájemné důvěry mezi orgány ochrany dětí, neznamená to, že je možné nařídit navrácení jen proto, že úřady ve státě obvyklého bydliště mohou případy domácího násilí na dětech řešit.

Z

Soud proto učinil závěr, že vnitrostátní soudy měly lépe zvážit možné nebezpečí špatného zacházení s dětmi, pokud by byly navráceny zpět do Itálie. Měly přinejmenším zajistit přijetí zvláštních opatření na ochranu dětí. Vnitrostátní soudy však neposoudily tvrzení o „vážném nebezpečí“ ve smyslu Haagské úmluvy způsobem, jež by byl v souladu s nejlepším zájmem dětí, a proto došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

Předběžná otázka k SDEU

Rozsudek ze dne 11. dubna 2019 ve věci č. 50053/16 – *Harrisch proti Německu*

Senát páté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že z hlediska řízení jako celku se stěžovateli dostalo dostatečného odůvodnění, proč vnitrostátní soudy neměly pochybnosti o výkladu unijního práva, a tudíž nedošlo k porušení jeho práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy tím, že odmítly jeho návrh na položení předběžné otázky Soudnímu dvoru Evropské unie.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel vedl obchodní spor o náhrady škody. V rámci ústního jednání před odvolacím soudem byla diskutována otázka použitelnosti unijního práva. Odvolací soud vysvětlil, že judikatura Soudního dvora Evropské unie („SDEU“) je v dané věci jednoznačná v tom, že sporné ustanovení unijního práva není za okolností projednávané věci použitelné. Stěžovatel nesouhlasil, požádal o přerušování řízení a položení předběžné otázky SDEU. Odvolací soud setrval na svém a v odůvodnění svého rozhodnutí obsáhle citoval relevantní judikaturu SDEU. Stěžovatel podal k témuž soudu návrh na připuštění možnosti podání dovolání, který byl zamítnut. Stěžovatel proti tomu podal stížnost, kterou nejvyšší soud odmítl pro nedostatek zásadního právního významu. V další stížnosti podané k nejvyššímu soudu stěžovatel namítal, že v předcházejícím řízení došlo k zásahu do jeho práva být slyšen a k odmítnutí jím navrhované předběžné otázky k SDEU bez náležitého odůvodnění. Nejvyšší soud měl za to, že rozhodnutí podrobnější zdůvodnění nevyžadovalo, a stížnost odmítl. Stěžovateli nevyhověl ani ústavní soud.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal porušení č. 6 odst. 1 Úmluvy, které spatřoval v tom, že vnitrostátní soudy bez náležitého zdůvodnění odmítly jeho žádost, aby byla položena předběžná otázka SDEU.

a) Obecné zásady

Soud zopakoval, že výklad a použití vnitrostátního práva, včetně unijního práva, jakož i zhodnocení potřeby položit předběžnou otázku SDEU, přísluší především vnitrostátním soudům. Úmluva sama o sobě nezakládá právo na podání předběžné otázky. Právo na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy může být přesto dotčeno, jestliže by odmítnutí vnitrostátního soudu položit předběžnou otázku bylo svévolné. Za svévolné lze mít odmítnutí tehdy, pokud jej učinil soud, proti jehož rozhodnutím neexistují žádné opravné prostředky, a to pokud a) použitelná pravidla nepřipouštěla žádnou výjimku z povinnosti předběžnou otázku položit, b) odmítavé rozhodnutí bylo založeno na jiných než zákonem stanovených důvodech nebo c) toto rozhodnutí nebylo řádně odůvodněno (*Ullens de Schooten a Rezabek proti Belgii*, č. 3989/07 a 38353/07, rozsudek ze dne 20. září 2009, § 54–59).

b) Použití těchto zásad na projednávanou věc

Nejvyšší soud ve věci rozhodoval coby soud poslední instance ve smyslu třetího pododstavce článku 267 Smlouvy o fungování Evropské unie („SFEU“), když přezkoumával rozhodnutí odvolacího soudu, který odmítl připustit dovolání. Odůvodnění napadeného rozhodnutí odvolacího soudu bylo lakonické vzhledem k tomu, že se stěžovatel dovolával položení předběžné otázky SDEU. Odvolací soud však předtím obsáhle zkoumal, zda na předmětnou věc unijní právo dopadá, či nikoliv, přičemž v odůvodnění svého rozhodnutí hojně citoval relevantní judikaturu SDEU. Podání předběžné otázky považoval za nadbytečné, jelikož výklad unijního práva byl jednoznačný v tom smyslu, že se na řešenou věc nepoužije. Svě stanovisko soud zevrubně vysvětlil také v rámci ústního jednání. Dle odvolacího soudu tak neexistovaly důvodné pochybnosti ohledně správného výkladu a použití unijního práva, o čemž byl stěžovatel podrobně zpraven.

Odvolací soud byl posléze povolán, aby rozhodl o přípustnosti dovolání, tj. zda věc stěžovatele vzbuzovala

Soud dále podtrhl, že povinnost soudů odůvodňovat svá rozhodnutí je klíčovou zárukou proti svévoli, neboť umožňuje účastníkům řízení porozumět, na jakých základech bylo vydáno. Současně je známkou toho, že účastníci řízení byli slyšeni, čímž přispívá k jejich ochotě rozhodnutí přijmout a respektovat. Povinnost uvádět důvody rozhodnutí však nelze chápat tak, že by vyžadovala podrobnou odpověď na každý stranami vznesený argument. Požadovaná míra odůvodnění se může lišit v závislosti na konkrétních okolnostech věci a povaze daného rozhodnutí (*Taxquet proti Belgii*, č. 926/05, rozsudek velkého senátu ze dne 16. listopadu 2010, § 90–91).

Článek 6 nebrání tomu, aby se vrcholné soudy vypořádaly s námitkami účastníka třeba jen s odkazem na ustanovení, jež připouští, aby byla věc odmítnuta, neboť nevyvolává otázku zásadního právního významu (*Sawoniuk proti Spojenému království*, č. 63716/00, rozhodnutí ze dne 25. května 2001). V zásadě je taktéž možné, aby vrcholný soud převzal odůvodnění soudu nižší instance (*Garcia Ruiz proti Španělsku*, č. 30544/96, rozsudek velkého senátu ze dne 21. ledna 1999, § 26), ba dokonce důvody rozhodnutí mohou výjimečně nepřímo vyplývat z okolností. Platnost těchto zásad pro případy nepoložení předběžné otázky SDEU Soud naposledy potvrdil ve věci *Baydar proti Nizozemsku* (č. 55385/14, rozsudek ze dne 24. dubna 2018, § 42–44).

Z

otázku zásadního právního významu. Dle ustálené soudní praxe je tato podmínka splněna, jde-li o otázku výkladu relevantního ustanovení unijního práva, jež vyžaduje položení předběžné otázky. Z této judikatury však současně plyne, že závěr o nepřipustnosti dovolání v sobě zahrnuje i názor, že položení předběžné otázky není v předmětné věci relevantní. Dle Soudu tedy lze mít za to, že odvolací soud posoudil žádost stěžovatele o postoupení věci SDEU a tím, že jí nevyhověl, své závěry nepřímo i odůvodnil. Ve stejné logice Soud dovozoval i z odmítnutí opravného prostředku, že ani nejvyšší soud nepovažoval za potřebné, aby byla předběžná otázka položena.

Soud připomněl, že ve světle čl. 6 odst. 1 Úmluvy postačuje, aby byly důvody rozhodnutí vrcholných soudů zřejmě přinejmenším z okolností nebo vyplývaly z odůvodnění rozhodnutí nižších soudů. V tomto směru bylo klíčové, že z hlediska řízení jako celku se stěžovateli dostalo velmi podrobného zdůvodnění, proč soudy neměly pochybnosti o výkladu unijního práva, a proto považovaly předběžnou otázku za nadbytečnou. Účel

povinnosti odůvodňovat soudní rozhodnutí tak byl naplněn. Pokud pak nejvyšší soud jako soud poslední instance ve smyslu článku 267 SFEU opravný prostředek odmítl toliko s odvoláním na příslušné ustanovení zákona, z čehož judikatura dovozuje, že podání předběžné otázky považoval za nepodstatné, jeho rozhodnutí nelze mít za svévolné. K porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy proto za daných okolností nedošlo.

Pracovní právo

Rozhodnutí ze dne 14. května 2019 ve věci č. 70573/17 – *Garamukanwa* proti Spojenému království

Výbor první sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že použití soukromé korespondence a fotografií pořízených stěžovatelem jako důkazů v kárném řízení proti stěžovateli ústícím v jeho propuštění ze zaměstnání nebylo chráněno článkem 8 Úmluvy. Soud proto stížnost odmítl jako neslučitelnou *ratione materiae s ustanoveními Úmluvy*.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel pracoval jako manažer veřejnoprávní instituce. Po určitou dobu udržoval vztah s kolegyní L. M., přičemž měsíc po jejich rozchodu zaslal jinému kolegovi e-mail se sdělením, že L. M. má údajně vztah se zaměst-

nancem D. S. Poté, co stěžovatel kontaktoval D. S. i samotnou L. M., si L. M. stěžovala na jeho chování u svého nadřízeného, který následně stěžovateli sdělil, že jeho chování je nevhodné.

L. M. i D. S. se následně stali oběťmi pronásledování a šikany na pracovišti, když se po jejich pracovišti začaly šířit anonymní e-maily obsahující údaje o jejich soukromí. V důsledku uvedeného podala L. M. trestní oznámení na policii, která začala případ vyšetřovat. Poté, co policie zaměstnavatele informovala o podezření směřující vůči stěžovateli, byl stěžovatel postaven mimo pracovní poměr. Později byl zadržen, nakonec však proti němu nebyla podána obžaloba.

Během vyšetřování byl v paměti telefonu stěžovatele nalezen údaj o adrese L. M., jakož i dokument obsahující seznam e-mailových adres, z nichž byly zaslány anonymní e-maily. Tyto důkazní prostředky byly předány zaměstnavateli za účelem provedení vlastního šetření. Na základě uvedených důkazů byl zaměstnavatelem učiněn závěr, že alespoň část e-mailů byla zaslána stěžovatelem. Vyústěním kárného řízení bylo propuštění stěžovatele z důvodu závažného nevhodného chování. V rámci řízení stěžovatel poskytl další důkazy včetně výše uvedených důkazů z jeho telefonu, jakož i další vybranou e-mailovou korespondenci a zprávy z mobilní aplikace WhatsApp, které zaslal L. M.

Z

Stěžovatel se proti propuštění neúspěšně bránil soudní cestou.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že jeho propuštění bylo založeno na důkazech soukromé povahy včetně dokumentace pořízené jeho mobilním telefonem, komunikace přes WhatsApp a soukromých e-mailů. Z těchto důvodů měl za to, že jeho propuštění vedlo k porušení práva na respektování soukromého života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

Soud úvodem připomněl, že i komunikace odeslaná z pracoviště může být podřazena pod pojem „soukromý život“ a „korespondence“ ve smyslu článku 8 Úmluvy (*Copland proti Spojenému království*, č. 62617/00, rozsudek ze dne 3. dubna 2007, 41). Za účelem rozhodnutí o použitelnosti článku 8 Úmluvy, co do ochrany soukromého života a korespondence, je třeba posoudit, zda jednotlivec mohl důvodně očekávat, že jeho soukromí bude respektováno a chráněno

(*Benedik proti Slovinsku*, č. 62357/14, rozsudek ze dne 24. dubna 2018, § 115–118). Důvodné očekávání soukromí je důležitým, avšak nikoli nezbytně rozhodujícím faktorem (*Bărbulescu proti Rumunsku*, č. 61496/08, rozsudek velkého senátu ze dne 5. září 2017, § 73).

Projednávaná věc se dotýkala jak soukromých fotografií z paměti mobilního telefonu stěžovatele spadajících do rámce „soukromého života“, tak soukromých e-mailů a zpráv spadajících do rámce „korespondence“ ve smyslu článku 8 Úmluvy.

Soud zdůraznil, že část soukromé komunikace stěžovatele byla předána zaměstnavateli policií, zatímco část dobrovolně samotným stěžovatelem. Část e-mailů stěžovatele L. M. byla zaslána z pracovní e-mailové adresy a týkala se pracovních záležitostí, což však podle uvedené judikatury automaticky neznamená, že by tato komunikace nespádala do rozsahu „soukromého života“ ve smyslu článku 8 Úmluvy.

Soud se nicméně ztotožnil s argumentací vnitrostátních soudů, že v projednávaném případě stěžovatel neměl důvodné očekávání soukromí ohledně dokumentů

uložených v paměti jeho telefonu nebo jeho soukromé e-mailové korespondence. Stěžovatel si byl vědom toho, že L. M. podala stížnost na podezření z obtěžování na pracovišti a že jeho zaměstnavatel považoval jeho chování za nevhodné. Od té doby do okamžiku jeho zadržení a výslechu na policii uplynul skoro rok. Za těchto podmínek měl Soud za to, že stěžovatel byl dostatečně předem obeznámen s podezřením, že L. M. obtěžoval, a nemohl tedy důvodně očekávat, že jakékoli dokumenty nebo jakákoli komunikace z jeho strany v této době týkající se L. M. zůstanou soukromé. Projednávaná věc se tak v tomto ohledu odlišuje od věci [Bărbulescu proti Rumunsku](#), v níž Soud shledal, že stěžovatel nebyl obeznámen s rozsahem a povahou sledování ze strany zaměstnavatele.

Závěrem Soud poznamenal, že stěžovatel neměl námitky vůči použití dokumentů ze svého mobilního telefonu nebo soukromé komunikace během kárného řízení. Během tohoto řízení naopak zaměstnavateli dobrovolně poskytl další soukromou komunikaci mezi ním a L. M.

Soud proto dospěl k závěru, že v projednávané věci neexistovalo důvodné očekávání soukromí u žádného z důkazů provedených v rámci kárného řízení. Vnitrostátní soudy zvážily stěžovatelovy argumenty založené na článku 8 Úmluvy a dospěly ke stejnému závěru. V řízení před Soudem stěžovatel nepředložil žádné silné důvody pro to, aby se Soud od závěrů vnitrostátních soudů odklonil. Soud proto prohlásil stížnost stěžovatele za nepřijatelnou pro její neslučitelnost *ratione materiae* s ustanoveními Úmluvy.

Z

Ne bis in idem

Rozsudek ze dne 16. dubna 2019 ve věci č. 72098/14 – Bjarni Ármannsson proti Islandu

Výbor druhé sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že stěžovatel byl v daňovém a trestním řízení, jež nebyla dostatečně věcně a časově propojená, stíhán a potrestán dvakrát za tentýž daňový trestný čin, v rozporu se zásadou *ne bis in idem* vtělenou do článku 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě.

SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

V červnu 2009 provedla finanční správa daňovou kontrolu za účelem zjištění, zda stěžovatel přiznal příjem z prodeje akcií, když opustil funkci ředitele jedné z největších islandských bank. Rozhodnutím, jež nabylo právní moci v srpnu 2012, mu byla doměřena daň z příjmu za zdaňovací období let 2006 až 2008 a uloženo penále. Stěžovatel vyměřené částky zaplatil, aniž se odvolal. Finanční správa v březnu 2012 informovala o věci

státní zastupitelství, které v prosinci 2012 podalo na stěžovatele obžalobu. Stěžovatel byl v červnu 2013 uznán vinným ze závažného daňového trestného činu spočívajícího v předložení neúplného daňového přiznání, byl mu uložen podmíněný trest odnětí svobody a peněžitý trest. Nejvyšší soud v květnu 2014 nevyhověl stěžovatelově námitce založené na rozporu s článkem 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě, peněžitý trest potvrdil a podmíněný trest odnětí svobody dokonce zvýšil.

ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 4 PROTOKOLU Č. 7 K ÚMLUVĚ

Stěžovatel namítal, že byl stíhán a potrestán dvakrát za tentýž trestný čin ve smyslu článku 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě.

Soud se ve své analýze zabýval otázkami, zda bylo uložení daňového penále svou povahou trestní sankcí, zda byl stěžovatel stíhán dvakrát za tentýž čin, zda bylo v daňovém řízení vydáno konečné rozhodnutí a zda došlo ke zdvojení řízení.

Z

a) Za bylo penále trestním postihem

V obdobných případech týkajících se daňového penále Soud na základě tzv. „engelovských kritérií“ (*Engel a ostatní proti Nizozemsku*, č. 5100/71 a další, rozsudek pléna ze dne 8. června 1976) shledal, že uvedená řízení byla svou povahou trestními řízeními pro účely článku 6 Úmluvy a článku 4 Protokolu č. 7 (*A a B proti Norsku*, č. 24130/11 a 29758/11, rozsudek velkého senátu ze dne 15. listopadu 2016, § 107, 136 a 138; *Jóhannesson a ostatní proti Islandu*, č. 22007/11, rozsudek ze dne 18. května 2017, § 43).

b) Zda byl stíháný trestných čin stejný

Pro účely článku 4 Protokolu č. 7 je „tentýž trestný čin“ takový, který se zakládá na totožných či v podstatě stejných skutečnostech (*Sergey Zolotukhin proti Rusku*, č. 14939/03, rozsudek velkého senátu ze dne 10. února 2009, § 78–84). Účastníci řízení v projednávané věci potvrdili, že stěžovatel byl stíhán za jednání spočívající v nepřiznání příjmu. Navíc se daňové i trestní řízení týkalo téhož zdaňovacího období a téže částky nezaplacené daně. Prvek *idem* je tudíž naplněn.

c) Zda bylo vydáno pravomocné rozhodnutí

Tato otázka je bez významu, pokud nedošlo ke skutečnému zdvojení, ale spíše ke kombinaci řízení tvořících propojený celek. V projednávané věci Soud nepovažoval za nutné se touto otázkou s ohledem na své další úvahy zabývat (*A a B proti Norsku*, cit. výše, § 126 a 142; *Jóhannesson a ostatní proti Islandu*, cit. výše, § 48).

d) Zda došlo ke zdvojení řízení

Zdvojení řízení je podle Soudu přípustné, pokud žalovaný stát prokáže, že obě řízení byla věcně a časově propojená, a že se tato řízení tudíž jako odpověď společnosti na protiprávní jednání vzájemně doplňují a jsou časově provázaná a že je postih takového jednání přiměřený a předvídatelný.

Soud úvodem připomněl rozdílné posouzení v citovaných věcech *A a B proti Norsku* a *Jóhannesson a ostatní proti Islandu*, kdy v první z nich mimo jiné uznal, že daňové a trestní řízení bylo věcně i časově propojené, kdežto ve druhé nikoli.

Co se týče věcného propojení, na straně jedné řízení v projednávané věci sledovala doplňkové cíle, sled událostí byl pro stěžovatele předvídatelný a islandské soudy, aniž svůj výpočet blíže upřesnily, při výměře trestu vzaly v potaz předchozí uvalení daňového penále. Na straně druhé státní zastupitelství sice mělo k dispozici informaci daňové správy, avšak policie vedla své vlastní nezávislé vyšetřování. Stěžovatelovo jednání a jeho právní odpovědnost byly zkoumány podle různých ustanovení daňového a trestního práva různými orgány v řízeních, jež byla na sobě nezávislá.

Co se týče časového propojení, obě řízení celkově probíhala po dobu čtyř let a deseti měsíců od zahájení daňové kontroly až po konečné rozhodnutí nejvyššího soudu, z toho souběžně jen po dobu zhruba pěti měsíců. Stěžovatel byl obžalován až po dalších čtyřech měsících a trestní řízení pak samostatně pokračovalo po dobu jednoho roku a pěti měsíců.

Za těchto okolností, zejména s ohledem na nedostatečný časový překryv a nezávislé dokazování v obou řízeních, Soud nemohl konstatovat, že je pro účely slučitelnosti s kritériem *bis* podle článku 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě dáno dostatečné věcné a časové propojení mezi oběma řízeními. Stěžovatel byl tudíž stíhán a potrestán za stejné nebo v podstatě stejné jednání různými orgány ve dvou různých řízeních, která postrádala vyžadované propojení.

jen před a po jednotlivých výsledcích, nýbrž i v jejich průběhu. Před stěžejním patnáctým výsledkem, v jehož průběhu se přiznal ke spáchání vraždy, měl stěžovatel osobní poradu s obhájcem. Následně se s ním telefonicky radil i v průběhu výsledku, a to naposledy jen 15 minut předtím, než učinil doznání. Ze všech policejních výsledků byl pořízen videozáznam. Stěžovatel byl následně obžalován a uznán vinným ze spáchání trestného činu vraždy. Trestní soud se v rozhodnutí podrobně věnoval otázce přípustnosti důkazů, včetně námitky stěžovatele stran porušení jeho práva na spravedlivý proces a zvláště pak na právní pomoc. S ohledem na specifické okolnosti věci však prvostupňový soud dospěl k závěru, že jeho ústavně chráněná práva nebyla porušena, a jeho námitky prohlásil za nedůvodné. Odvolací soud a nejvyšší soud opravné prostředky stěžovatele zamítly, když se obsáhle vypořádaly s otázkou, zda v průběhu policejních výsledků bylo respektováno práva stěžovatele na odbornou právní pomoc.

Došlo tudíž k porušení článku 4 protokolu č. 7 k Úmluvě.

Spravedlivý proces

Rozsudek ze dne 23. května 2019 ve věci č. 51979/17 – Doyle proti Irsku

Senát páté sekce Soudu rozhodl šesti hlasy proti jednomu, že za okolností projednávané věci nedošlo k porušení stěžovatelova práva na spravedlivý trestní proces a právní pomoc dle čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c) Úmluvy, byť v průběhu policejního výsledku učinil doznání v nepřítomnosti obhájce a toto přispělo k jeho odsouzení za vraždu.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel byl zadržen, obviněn a následně odsouzen pro trestný čin vraždy, k níž došlo v rámci tzv. války gangů. Obětí vraždy byl mladý muž, u něhož došlo k nešťastné záměně za zamýšlený cíl útoku. Stěžovatel byl zadržen pár dnů po činu, vzat do vazby a v následujících dnech opakovaně vyslýchán příslušníky policie. V souladu s tehdejší praxí nebylo obhájci stěžovatele umožněno, aby se výsledku osobně zúčastnil. Stěžovateli bylo nicméně umožněno, aby se se svým právním zástupcem telefonicky a případně i osobně radil, a to ne-

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODS. 1 A 3 PÍSM. C) ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že jeho obhájci nebylo umožněno, aby byl osobně přítomen při výsledcích, v důsledku čehož mělo být porušeno jeho právo na spravedlivý proces a právní pomoc.

a) Obecné zásady

Soud předeslal, že jeho judikatura prošla vývojem a posunula se od striktního pojetí práva na právní pomoc v trestním řízení (*Salduz proti Turecku*, č. 36391/02, rozsudek velkého senátu ze dne 27. listopadu 2008) k pružnějšímu přístupu, dle něhož je rozhodné, zda lze ve světle všech okolností věci považovat trestní řízení za spravedlivé jako celek (*Beuze proti Belgii*, č. 71409/10, rozsudek velkého senátu ze dne 9. listopadu 2018). Dílčí minimální záruky vypočtené v čl. 6 odst. 3 Úmluvy totiž nejsou cílem samy o sobě, nýbrž prostředky, které mají přispět k zachování celkové spravedlnosti řízení. Při posuzování, zda došlo k porušení

Z

čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy, tudíž musí být zohledněn celý průběh řízení a všechny relevantní okolnosti, nikoli jedna izolovaná událost nebo aspekt trestního řízení.

Dále Soud připomněl, že z práva na právní pomoc v trestním řízení plyne, že obviněnému musí být již v okamžiků vzetí do vazby umožněno spojit se s obhájcem, radit se s ním v soukromí a požadovat jeho fyzickou přítomnost při výslechu. Pouze tak může obhájce vykonávat účinný dohled nad dodržováním procesních práv svého klienta. Obhájce rovněž dozoruje dodržování práva obviněného odepřít výpověď a ne být nucen k sebeobvinění. To, zda byla porušena práva stěžovatele dle čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c) Úmluvy, Soud zkoumá prostřednictvím dvoustupňového testu. V prvním kroku posuzuje, zda existovaly naléhavé důvody k omezení práva stěžovatele na přístup k právní pomoci, ve druhém kroku potom posuzuje, zda bylo řízení jako celek spravedlivé. Soud přitom přihlíží k demonstrativnímu výčtu kritérií, jež vyplývají z jeho judikatury (*Ibrahim a ostatní proti Spojenému království*, č. 50541/08 a další, rozsudek velkého senátu ze dne 13. září 2016, § 257–262).

b) Použití obecných zásad na projednávanou věc

Soud v prvním kroku zkoumal, zda v projednávané věci existovaly zvláště závažné důvody k omezení stěžovatelova práva na právní pomoc. Jelikož dle tehdejší policejní praxe se obhájce nemohl přímo účastnit výslechu,

odůvodnily podrobným, bezrozporným a svévole prostým způsobem. Začtvrté, Soud zohlednil, že ač bylo stěžovatelovo doznání stěžejním důkazem v trestním řízení, stěžovatel jej učinil až po poradě s obhájcem a výrok o jeho vině byl podpořen řadou jiných důkazů. Zapáté, dle Soudu nebylo možné přehlédnout, že porotci byli soudcem vedeni k tomu, aby pečlivě posoudili, zda k doznání stěžovatele nedošlo pod nátlakem nebo v důsledku navádění, a byli poučeni o rizicích odsouzení obžalovaného pouze nebo převážně na základě jeho doznání. Stěžovateli bylo umožněno uplatnit vůči obsahu poučení poroty námitky v řízení před dvěma dalšími instancemi. Zašesté, v projednávané věci existoval silný zájem státu na objasnění vraždy nevinného člověka. Zasedmé, dle názoru Soudu bylo důležité, že stěžovatel měl k dispozici další procesní záruky, jejichž společným cílem bylo vyrovnat omezení jeho práva na právní pomoc v trestním řízení. Soud v této souvislosti vyzdvihl především pořízení videozáznamů všech výslechů, jejich zahrnutí do spisového materiálu a umožnění telefonických a osobních porad stěžovatele s obhájcem v průběhu výslechů.

Soud učinil závěr, že došlo k omezení práva stěžovatele na právní pomoc, aniž by pro to byly zvláště závažné důvody. Dodal však, že omezení jeho práv bylo pouze relativní, neboť na rozdíl od dřívější judikatury (*Beuze proti Belgii*, cit. výše) mu bylo umožněno poradit se s obhájcem před započítáním výslechů a kdykoliv v jejich průběhu mohl žádat o jejich přerušování za účelem telefonické či osobní konzultace s obhájcem, čehož během klíčového patnáctého výslechu také využil. O průběhu výslechů byl nadto pořizován videozáznam, který byl předložen soudu.

Ve druhém kroku Soud sledoval, zda bylo trestní řízení jako celek spravedlivé, přičemž přihlédl k sedmi kritériím. Zaprvé, dle Soudu se stěžovatel nenacházel ve zvláště zranitelném postavení. Šlo o dospělého jedince se znalostí angličtiny, výslechy nebyly nestandardně dlouhé a zahrnovaly přestávky. V kritických okamžicích se stěžovatel radil se svým obhájcem. Zadruhé, stěžovatel nebyl vystaven nepřipustnému nátlaku nebo navádění ze strany policie. Navíc, i kdyby jim vystaven byl, v důsledku časové prodlevy a dvou právních porad, jež bezprostředně předcházely stěžovatelovu doznání k vraždě, by došlo k přerušování příčinné souvislosti mezi policejním nátlakem anebo naváděním a doznáním stěžovatele. Zatřetí, vnitrostátní soudy se důkladně zabývaly otázkou přípustnosti stěžovatelova doznání jakožto jednoho z hlavních usvědčujících důkazů, přihlédl ke všem okolnostem věci a své závěry

Z

Na základě výše uvedeného Soud rozhodl, že trestní řízení vedené proti stěžovateli bylo jako celek spravedlivé. K porušení jeho práv zaručených v čl. 6 odst. 1 a 3 písm. c) Úmluvy proto nedošlo.

III. ODDĚLENÉ STANOVISKO

Soudkyně Yudkivska v nesouhlasném stanovisku vyslovila lítost nad přijetím rozsudku velkého senátu ve věci *Beuze proti Belgii* (cit. výše). V návaznosti na to zdůraznila, že i kdybychom akceptovali závěry vyplývající z citovaného rozsudku, tak projednávaná stížnost měla být shledána důvodnou, neboť trestní řízení vedené proti stěžovateli nebylo spravedlivé.

Extradice

Rozsudek ze dne 4. dubna 2019 ve věci č. 36538/17 – *G. S. proti Bulharsku*

Senát páté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že vydáním stěžovatele do Íránu, kde mu hrozí trest 74 ran bičem, by došlo k porušení článku 3 Úmluvy,

přestože vyžadující stát poskytl záruky, že stěžovatel nebude podroben mučení či nelidskému zacházení.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel je občanem Gruzie. V prosinci 2016 byl na základě oznámení Interpolu zadržen na letišti v Sofii. Dle oznámení byl podezřelý z krádeže 50 tis. eur, které se měl dopustit v červnu 2016 v Teheránu. Žádost o vydání stěžovatele k trestnímu stíhání doručená bulharským orgánům obsahovala ujištění, že stěžovatel nebude v Íránu podroben mučení či nelidskému zacházení a že nejtvrdějším možným hrozícím trestem je tříleté odnětí svobody.

Během řízení na vnitrostátní úrovni vyslovil stěžovatel obavu, že v případě vydání do Íránu by mohl být vystaven „nespravedlivému“ procesu. Nijak se však nezmínil o obavě z nelidského zacházení. Zároveň bylo během řízení prokázáno, že v době údajné krádeže se stěžovatel již nenacházel na území Íránu a íránské orgány upravili datum jejího spáchání na dřívější. Bulharské soudy i orgány moci výkonné následně vyslovily s vydáním souhlas.

Později v řízení o vazbě stěžovatele vyšlo najevo, že příslušná ustanovení íránského trestního zákoníku umožňují za krádež odpovídající tvrzeným skutkovým okolnostem uložit kromě 3 let vězení i trest až 74 ran bičem.

Z

Je proto dle Soudu namístě učinit výjimku z pravidla vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy a stížnost prohlásit za přijatelnou.

B. K ODŮVODNĚNOSTI

a) Obecné zásady

Zásady posouzení, zda vydání či vyhoštění může obnášet riziko porušení článku 3 Úmluvy, byly Soudem prvně stanoveny ve věci *Soering proti Spojenému království* (č. 14038/88, rozsudek pléna ze dne 7. července 1989, § 81–91) a následně mnohokrát zopakovány (např. *Trabelsi proti Belgii*, č. 140/10, rozsudek ze dne 4. září 2014, § 116–120). Pro posouzení diplomatických záruk Soud odkázal na kritéria stanovená ve věci *Othman (Abu Qatada) proti Spojenému království* (č. 8139/09, rozsudek ze dne 17. ledna 2012, § 186–189).

b) Použití obecných zásad na skutkové okolnosti projednávané věci

Soud konstatoval, že lze stěžii pochybovat o tom, že trest 74 ran bičem spadá do definice zacházení zaká-

Tuto okolnost však žádost o vydání ani oznámení Interpolu neobsahovaly. Rozhodnutí o vydání již nebylo možné napadnout žádným opravným prostředkem.

Soud následně na žádost stěžovatele vydal předběžné opatření, aby až do ukončení řízení před Soudem nebylo vydání realizováno.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

Stěžovatel namítal, že rozhodnutí o vydání k trestnímu stíhání do Íránu by jej z důvodu hrozícího trestu bičování vystavilo nebezpečí zacházení porušujícího článek 3 Úmluvy.

A. K PŘIJATELNOSTI

Nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy v projednávané věci dle Soudu nepředstavuje překážku přijatelnosti stížnosti, neboť stěžovatel se o hrozbě tělesného trestu, jemuž by mohl být vystaven, dozvěděl až po ukončení vnitrostátního vydávacího řízení. V ten okamžik již nebylo možné rozhodnutí o vydání napadnout žádným opravným prostředkem. Soud konstatoval, že stěžovateli nelze přičítat k tíži, že se spolehl na obsah úředních dokumentů, jež mu byly předloženy vnitrostátními orgány a které uváděly jako jedinou možnou formu hrozícího trestu odnětí svobody, a z toho důvodu nevnese námitku hrozícího bičování.

zaného článkem 3 Úmluvy. Uložení takového trestu stěžovateli íránský trestní zákoník umožňuje, což sice tamní úřady v žádném dokumentu neuvedly, avšak bulharské orgány si dle Soudu měly jimi poskytované skutečnosti ověřit a hrozbu trestu bičování zohlednit.

Dle zpráv příslušných orgánů OSN i pozorovatelských nevládních organizací byly ještě v roce 2013 tělesné tresty v Íránu často uplatňovány v praxi, mimo jiné i jako trest za krádež, a žádné zprávy nenasvědčují tomu, že by se situace od té doby změnila. Dle názoru Soudu je tak prokázána existence skutečného rizika porušení stěžovatelových práv chráněných článkem 3 Úmluvy v případě vydání.

Záruky a ujištění ze strany Íránu, že v případě stěžovatele by k uložení trestu bičování nedošlo, Soud považoval za nedostatečné. Důvěryhodnost íránských institucí v této věci byla totiž zpochybněna opomenutím uvést možnost trestu bičování v žádosti o vydání i informacích poskytnutých Interpolu. Odpovědné íránské orgány navíc dle svých veřejných prohlášení nepovažují bičování za nelidské či ponižující zacházení. Naopak,

Účinné vyšetřování

Rozsudek ze dne 25. června 2019 ve věci č. 41720/13 – *Nicolae Virgiliu Tanase* proti Rumunsku

Velký senát rozhodl, že je článek 2 Úmluvy použitelný ve vztahu k namítaným nedostatkům vyšetřování okolností dopravní nehody, při níž stěžovatel utrpěl život ohrožující zranění, kdežto články 3 a 8 Úmluvy nikoliv. Posuzované trestní řízení dle Soudu splňovalo znaky účinného vyšetřování, a proto k porušení práva na život nedošlo. Jelikož se stěžovatel mohl po zastavení trestního stíhání domáhat odškodnění skrze občanskoprávní žalobu, nebylo mu bráněno v přístupu k soudu. K porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy nedošlo ani z důvodu nepřiměřené délky řízení, které trvalo téměř 8 let, neboť bylo skutkově složité a k jeho celkové délce stěžovatel svým procesním chováním přispěl. Jako zjevně neopodstatněnou odmítl Soud námitku nelidského nebo ponižujícího zacházení dle článku 3 Úmluvy, kterému měl být stěžovatel vystaven kvůli způsobu, jakým příslušné orgány vyšetřování vedly a skončily.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel se stal obětí dopravní nehody, když do zadní části jeho vozu narazilo vozidlo řízené D. I. V důsledku

Z

nárazu skončilo vozidlo stěžovatele pod nákladním vozem J. C. P. jedoucím před ním. Stěžovatel byl při nehodě zraněn (utrpěl závažná vnitřní poranění, zlomeniny končetin, rozdrčené kosti, které si vyžádaly několik operací a dlouhodobou hospitalizaci) a dle lékařské zprávy se nacházel v bezprostředním ohrožení života. Byl následně uznán trvale invalidním a dodnes trpí nejen fyzickými, ale i duševními obtížemi. K následnému trestnímu řízení proti D. I. a J. C. P. se stěžovatel připojil coby poškozený s nárokem na náhradu újmy na zdraví. Po téměř osmi letech bylo řízení zastaveno, neboť nebylo prokázáno, že obvinění řidiči svým jednáním naplnili všechny znaky trestného činu. O nároku stěžovatele nebylo rozhodnuto.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

ROZSAH PŘEZKUMU A PRÁVNÍ KVALIFIKACE NÁMITEK STĚŽOVATELE

Stěžovatel na poli článků 3, 6 a 13 Úmluvy vznesl v podstatě dvě různé námitky. První se týkala nedostatků vyšetřování okolností dopravní nehody. V tomto ohledu

poukazoval zejména na jeho nepřiměřenou délku a neúčinnost. Zadruhé mělo dojít k porušení článku 3 Úmluvy v důsledku duševních útrap a strádání, které utrpěl vzhledem ke způsobu, jakým bylo vyšetřování vedeno a skončeno.

Jde-li o první námitku, stěžovatel dle Soudu netvrdil, že utrpěl škodu na zdraví v důsledku úmyslného jednání nebo za nejasných okolností. Pochybení nespatořoval ani v tom, že by stát nedostál své povinnosti přijmout účinný právní rámec k zajištění bezpečného provozu na pozemních komunikacích. Ve skutečnosti poukazoval na porušení procesní povinnosti státu v souvislosti s nedbalostním jednáním, které vyústilo v závažnou a život ohrožující újmu na zdraví. Tato námitka může být podle okolností posuzována nejen pod zorným úhlem ustanovení, která uvedl stěžovatel, ale také ve světle článků 2 a 8 Úmluvy. Velký senát využil příležitosti, aby vyjasnil rozsah procesních závazků, které z těchto práv a svobod vyplývají. Druhou námitku posléze zkoumal z hlediska hmotněprávní složky článku 3 Úmluvy.

A. POUŽITELNOST ČLÁNKU 3 ÚMLUVY VE VZTAHU K TVRZENÝM NEDOSTATKŮM VYŠETŘOVÁNÍ

a) Obecné zásady

Článek 3 ukládá státům, aby zajistily, že osoby nacházející se v jejich jurisdikci nebudou vystaveny špatnému zacházení, i kdyby jeho původcem byly soukromé osoby. Použitelnost tohoto ustanovení je podmíněna tím, že špatné zacházení musí dosáhnout určité minimální úrovně závažnosti. Její určení je relativní a závisí na okolnostech, jako je doba trvání zacházení, jeho fyzické či psychické účinky a někdy i pohlaví, věk či zdravotní stav oběti. V úvahu mohou být vzaty i jiné faktory, jako je jím sledovaný účel anebo úmysl či motivace pachatele. Absence záměru pokořit nebo ponížit oběť však sama o sobě není určující. Velký senát odmítl použitelnost článku 3 použít na situace, v nichž nešlo o úmyslné špatné zacházení, a to výlučně s ohledem na povahu a závažnost zranění oběti (srov. *Kraulaidis proti Litvě*, č. 76805/11, rozsudek ze dne 8. listopadu 2016, § 57, kde byla zranění způsobena při dopravní nehodě; *Mažukna proti Litvě*, č. 72092/12, rozsudek ze dne 11. dubna 2017, § 81, ve věci pracovního úrazu). Dle Soudu musí být použitelnost článku 2 zkoumána ve světle všech shora uvedených okolností, které ve svém souhrnu předpokládají, že špatné zacházení je důsledkem úmyslného jednání původce.

Z

v rovině soukromého práva (*Söderman proti Švédsku*, č. 5786/08, rozsudek velkého senátu ze dne 12. listopadu 2013, § 81–85). Ne každé jednání nebo opatření, které se nepříznivě dotýká fyzické či psychické integrity osoby, představuje zásah do soukromého života, neboť musí dosáhnout určité minimální úrovně závažnosti (*Denisov proti Ukrajině*, č. 76639/11, rozsudek velkého senátu ze dne 25. září 2018, § 114). Dosavadní judikatura nenaznačuje, že by pod rozsah článku 8 mohly spadat i činnosti, které jsou bytostně veřejné povahy (*Friend a ostatní proti Spojenému království*, č. 16072/06, rozhodnutí ze dne 24. listopadu 2009, § 42).

b) Použití těchto zásad

Ke zranění stěžovatele došlo při řízení motorového vozidla, tedy činnosti, jež se z povahy věci odehrává na veřejnosti a zahrnuje v sobě riziko újmy, pakliže dojde k nehodě. Tuto hrozbu zmírňují opatření zajišťující bezpečnost provozu na pozemních komunikacích. K auto-nehodě nedošlo úmyslným jednáním násilné povahy, jehož cílem by bylo přivodit stěžovateli újmu na zdraví. Projednávaná věc tak nesnese srovnání se situacemi,

b) Použití těchto zásad

V souladu s tím poznamenal, že zranění stěžovatele, jakkoli byla nesporně závažná, byla dílem náhody nebo nedbalosti, a proto je nelze považovat za důsledek „zacházení“, kterému byl stěžovatel „podroben“ ve smyslu článku 3 Úmluvy. Takové zacházení je v zásadě, ač nikoli výlučně, charakterizováno úmyslem oběti ublížit, pokořit ji nebo ponížit, případně neúctou vůči její lidské důstojnosti, vyvoláním pocitů strachu, utrpení či méněcennosti způsobilých zlomit její morální nebo fyzickou odolnost. V projednávané věci Soud žádné známky takového jednání neshledal, a proto prohlásil námitku porušení článku 3 Úmluvy za neslučitelnou s Úmluvou *ratione materiae*.

B. K POUŽITELNOSTI ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

a) Obecné zásady

Positivní závazky plynoucí z článku 8 Úmluvy mohou rovněž zahrnovat povinnost přijmout a v praxi uplatňovat adekvátní právní rámec poskytující ochranu proti jednání soukromých osob, kterým je zasahováno do širokého pojmu soukromého života, jehož součástí je také fyzická a psychická integrita jednotlivce. Je-li zasahováno do stěžejních aspektů soukromého života, může článek 8 vyžadovat trestněprávní reakci ve formě účinného vyšetřování, zatímco u méně závažných zásahů zpravidla postačí dostupnost prostředku nápravy

jako jsou znásilnění či pohlavní zneužívání nezletilých, u nichž Soud dříve dovodil použitelnost článku 8 Úmluvy. I tuto námitku proto označil za neslučitelnou Úmluvou *ratione materiae*.

C. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 2 ÚMLUVY

a) K použitelnosti článku 2 Úmluvy

1. Obecné zásady

Článek 2 vyžaduje, aby státy přijaly vhodná opatření k ochraně životů jednotlivců (*L. C. B. proti Spojenému království*, č. 23413/94, rozsudek ze dne 9. června 1998, § 36), a to nejen před zásahy ze strany úředních, ale i soukromých osob. Stát je tak povinen nastavit právní rámec a správní praxi takovým způsobem, aby účinně odrazovaly od útoků na životy osob a nutily veřejné i soukromé instituce k přijetí vhodných opatření k ochraně životů. Jde-li o silniční dopravu, vyplývá z toho povinnost přijmout odpovídající opatření k předcházení dopravních nehod a zajištění bezpečnosti provozu.

Z článku 2 také vyplývá povinnost k přijetí preventivních opatření k ochraně životů. Státní orgány mohou odpovídat za úmrtí tam, kde věděly nebo musely vědět o existenci skutečné a bezprostřední hrozby, a přesto nepřijaly opatření, od nichž by bylo možno rozumně očekávat, že mohou zabránit ztrátám na životech (*Osman proti Spojenému království*, č. 23452/94, rozsudek velkého senátu ze dne 28. října 1998, § 115).

Dané ustanovení dále vyžaduje, aby státy měly účinný a nezávislý soudní systém schopný urychleně osvětlit okolnosti, za nichž došlo k útoku na život, určit odpovědné osoby a poskytnout vhodnou nápravu obětem (*Calvelli a Ciglio proti Itálii*, č. 32967/96, rozsudek velkého senátu ze dne 17. ledna 2002, § 49). Jde o samostatnou a autonomní povinnost, která je nezávislá na tom, zda je zásah přičitatelný státu. Soud ji dovodil kupříkladu ve vztahu k pochybení zdravotnického personálu, provozu nebezpečných činností, které mohou vyústit v průmyslové nebo živelní pohromy, bezpečnosti na palubě lodí, v železniční dopravě, na staveništích či ve školských zařízeních.

Velký senát upřesnil okolnosti, za nichž jsou vnitrostátní orgány povinny provést účinné vyšetřování, jestliže jednotlivec – jako za okolností projednávané věci – nebyl usmrčen, avšak utrpěl život ohrožující zranění. Článek 2 Úmluvy se použije ve dvou situacích. Předně

jde o případy, kdy oběť vykonávala činnost, ať už veřejnou či soukromou, která ze své povahy vystavuje život reálnému a bezprostřednímu nebezpečí. Druhou kategorií jsou případy, kdy oběť utrpěla zranění, která ji ohrožovala na životě. Posouzení bude vždy záviset na konkrétních okolnostech. Jde-li o činnost, která sama o sobě představuje reálné a bezprostřední ohrožení života, ztrácí závažnost utrpěných zranění na významu, takže článek 2 může být použitelný, i když ke zranění vůbec nedošlo (srov. *R. R. a ostatní proti Maďarsku*, č. 19400/11, rozsudek ze dne 4. prosince 2012, § 32, kde bylo dané ustanovení použitelné při vyřazení stěžovatelů z programu na ochranu svědků, neboť jim hrozila odplata ze strany mafie). Čím méně je zřejmá bezprostřednost a reálnost hrozby plynoucí z povahy vykonávané činnosti, tím významnější je pro závěr o použitelnosti článku 2 Úmluvy závažnost utrpěných zranění a jejich následky. V minulosti tak Soud považoval zranění za život ohrožující při závažném poranění centrálního nervového systému, vážném poranění hlavy či páteře, úrazech vyžadujících okamžitou a dlouhodobou lékařskou péči, upadnutí do kómatu, trvalé invaliditě, ztrátě svéprávnosti apod. To vše za předpokladu, že byla prokázána příčinná souvislost mezi událostí a vznikem zranění. Jakmile se dostane do povědomí příslušných orgánů, že došlo k reálnému a bezprostřednímu ohrožení života nebo že osoba utrpěla život ohrožující zranění, jsou povinny provést účinné vyšetřování.

Z

2. Použití těchto zásad

Stěžovatel v době nehody řídil motorové vozidlo, tedy provozoval činnost, kterou lze svým způsobem považovat za nebezpečnou. Navzdory veškerým snahám o zajištění bezpečnosti silničního provozu totiž k podobným nehodám dochází. Bezprostřednost rizika plynoucí z povahy této činnosti je však podle Soudu méně zřetelná, a proto je třeba připisovat zvýšený význam závažnosti stěžovatelových zranění. Ten měl být dle znaleckého posudku v přímém ohrožení života, jeho léčba si vyžádala několik operací a dlouhodobou hospitalizaci, přičemž fyzickými a duševními následky trpí dodnes. Za těchto okolností Soud rozhodl, že článek 2 Úmluvy je použitelný.

b) K tvrzeným nedostatkům vyšetřování okolností dopravní nehody

1. Obecné zásady

Z článku 2 Úmluvy vyplývá povinnost zabezpečit na vnitrostátní úrovni přístup k účinnému a nezávislému soudnímu systému, jehož prostřednictvím se mohou

oběti nebo jejich příbuzní urychleně domoci objasnění skutkových okolností, určení odpovědných osob a poskytnutí vhodné nápravy. Forma takového vyšetřování se liší podle povahy zásahu do práva na život. Kde došlo k úmrtí nebo ohrožení života úmyslným jednáním, článek 2 vyžaduje vyšetřování trestní povahy. Naopak v případě neúmyslných zásahů do práva na život postačí prostředky nápravy soukromoprávní povahy samostatně anebo ve spojení s trestním řízením. Pokud byly do událostí zapojeny úřední osoby nebo příslušníci určité profese, mohou být požadavky daného článku splněny také vedením kárného řízení.

Úmluva sice nezaručuje právo na zahájení stíhání vůči třetím osobám, avšak existují okolnosti, kdy je k naplnění požadavků článku 2 trestní vyšetřování nezbytné. Jde o situace, kdy: a) má úmrtí či ohrožení života původ v jednání orgánu veřejné moci, které překračuje pouhý omyl v úsudku či nedbalost, b) kde došlo k usmrcení za podezřelých okolností či c) v důsledku vědomého nebo hrubě nedbalého nerespektování zákonných povinností uložených soukromé osobě. Není-li jednoznačné, zda k úmrtí došlo úmyslným jednáním,

avšak taková domněnka je hájitelná, Úmluva požaduje provedení účinného vyšetřování, jež naplní základní znaky účinnosti. Smyslem vyšetřování je v takovém případě vyvrátit nebo potvrdit hypotézu, že úmrtí mohlo být způsobeno úmyslně. V případě úmrtí nebo ohrožení životů při dopravních nehodách jsou orgány povinny, jakmile se o událostech dozvěděly, vynaložit veškeré rozumné úsilí, aby místo události zajistily a urychleně shromáždily všechny dostupné důkazy, aby vyloučily riziko, že později nepůjde zjistit, co se na místě odehrálo a kdo nese odpovědnost. Odpovědnost za opatření důkazů nelze přenášet na oběti či jejich příbuzné.

Má-li být vyšetřování účinné, musí splňovat určité kvalitativní znaky. Především musí být adekvátní, tj. způsobilé vést k objasnění právně relevantních částí skutkového děje, a je-li to namístě, ke zjištění totožnosti a potrestání odpovědných osob. Vyšetřování musí být řádné a důkladné. Příslušné orgány musí přijmout veškeré rozumné kroky, aby zajistily důkazy ohledně události, a vždy vyvinout upřímnou snahu zjistit, co se stalo. Zásadně se nesmí spoléhat na ukvapené nebo zjevně nepodložené závěry, aby vyšetřování zastavily nebo ukončily. Vyšetřování musí být vedeno urychleně, v přiměřené lhůtě a nezávisle. Tyto požadavky jsou vzájemně provázané. Jejich přezkum Soudem vyžaduje kumulativní přístup. Závěr o nedodržení jednoho z nich

proto nemusí nutně znamenat porušení Úmluvy. Jestliže vnitrostátní právní řád nabízí různé právní prostředky ochrany – občanskoprávní i trestní –, Soud posuzuje jejich účinnost v souhrnu. Obecně nepostačí, že daný prostředek nápravy byl teoreticky dostupný, neboť musí být prokázána jeho účinnost v praxi. Nejde o povinnost dosáhnout konkrétní výsledek, ale použít prostředky. Jestliže tedy řízení skončilo výsledkem, který není z pohledu oběti uspokojivý, neznamená to automaticky, že stát nedostal své povinnosti plynoucí z článku 2 Úmluvy.

2. Jejich použití

Život stěžovatele byl ohrožen neúmyslnou dopravní nehodou. Článek 2 Úmluvy tedy nutně nevyžadoval trestněprávní reakci, což ovšem nebrání státu, aby přesto účast poškozeného na trestním řízení umožnil. Vláda uplatnila námitku nevyčerpání všech vnitrostátních prostředků nápravy, neboť kromě uplatnění nároku na náhradu škody v rámci trestního řízení mohl stěžovatel využít také občanskoprávní žalobu na náhradu škody proti odpovědným osobám. Soud vyjádřil pochopení pro postup stěžovatele, který se rozhodl připojit k probíhajícímu trestnímu řízení. Oproti podání žaloby na náhradu škody má totiž adhezní řízení tu výhodu, že stěžovatel nemusí samostatně obstarávat důkazy, aby unesl důkazní břemeno, neboť ty shromaž-

Z

dují orgány činné v trestním řízení. Z hlediska poškozeného jde o pohodlnější způsob, jak dosáhnout téhož, který šetří jeho úsilí a prostředky. Důkazy opatřené v rámci trestního řízení jsou nadto později použitelné i pro účely občanskoprávní žaloby. Stěžovatel mohl legitimně očekávat, že se v řízení dočká odškodnění, a proto mu nelze klást k tíži, že nedal přednost žalobě na náhradu škody. Soud připomněl, že kde se stěžovateli nabízí více prostředků nápravy, není povinen čerpat jiné prostředky nápravy, které jsou určeny k dosažení téhož cíle (*Aquilina proti Maltě*, č. 25642/94, rozsudek velkého senátu ze dne 29. dubna 1999, § 39). Námitku vlády proto zamítl.

Bezprostředně po vzniku nehody policie z vlastní iniciativy zahájila vyšetřování, shromáždila značné množství důkazů (ohledání místa události, pořízení fotodokumentace, odebrání krevních vzorků zúčastněných řidičů, lékařské zprávy atd.), takže bylo možné rozhodné skutečnosti objasnit. Také totožnost spoluviniků nehody byla záhy zjištěna a tito vyslechnuti. Podle Soudu nic nenasvědčuje tomu, že vyšetřování nebylo vedeno řádně a ve snaze ozřejmit průběh událostí. Zastavení

trestního stíhání předcházely roky usilovného vyšetřování. Ani jeho celková délka dosahující téměř 8 let neměla dle Soudu za daných okolností vliv na jeho účinnost. Soud proto učinil závěr, že při absenci zjevných nedostatků vyšetřování nedošlo rozhodnutím o zastavení trestního stíhání k porušení procesní povinnosti státu plynoucí z článku 2 Úmluvy.

D. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 ÚMLUVY

Soud připomněl, že čl. 6 odst. 1 Úmluvy je ve své občanskoprávní složce použitelný i na adhezní řízení, v němž se poškozený domáhá náhrady škody, která mu byla trestným činem způsobena, a to od okamžiku, kdy se k trestnímu řízení se svým nárokem připojil (*Perez proti Francii*, č. 47287/99, rozsudek velkého senátu ze dne 12. února 2004, § 66).

a) K právu na přístup k soudu

Stěžovatel tvrdil, že nevydáním rozhodnutí o návrhu na náhradu škody na zdraví bylo porušeno jeho právo na přístup k soudu. Soud připomněl, že právo na přístup k soudu není absolutní, a proto může podléhat jistým

omezením. Ta však nesmí omezovat přístup jednotlivce k soudu takovým způsobem nebo do té míry, že by byla dotčena samotná podstata tohoto práva. Aby bylo omezení slučitelné s čl. 6 odst. 1 Úmluvy, musí sledovat legitimní cíl a prostředky použité k jeho dosažení musí být přiměřené (*Ashingdane proti Spojenému království*, č. 8225/78, rozsudek ze dne 28. května 1985, § 57). V projednávané věci se stěžovatel připojil k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody na zdraví, kterou utrpěl při autonehodě. Trestní stíhání bylo zastaveno, protože jednání obviněných nenaplnělo všechny povinné znaky trestného činu. V mezidobí navíc došlo k promlčení trestní odpovědnosti. Kvůli zastavení stíhání nemohl být věcně projednán ani návrh stěžovatele. Dle Soudu však měl zajištěn přístup k soudu, neboť mohl podat občanskoprávní žalobu a jejím prostřednictvím se domáhat odškodnění. K porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy proto nedošlo.

b) K požadavku přiměřené lhůty

Stěžovatel dále namítal, že předmětné řízení nedostalo požadavku na projednání v přiměřené lhůtě. Relevantní období mezi dnem, kdy se stěžovatel k trestnímu řízení připojil a kdy bylo zastaveno, trvalo asi sedm let a osm měsíců. Věc byla přezkoumávána třikrát na dvou stupních soudní soustavy. Při hodnocení přiměřenosti délky řízení Soud zohlednil skutkovou (několik možných verzí průběhu událostí) a procesní složitost

věci (potřeba vyžádat si forenzní a technické znalecké posudky). Stěžovatel byl nadto po určitou dobu ze zdravotních důvodů nedostupný a později v rámci řízení předkládal početná podání. Ačkoli mu nelze klást k tíži, že využíval dostupné procesní nástroje k ochraně svých práv, stát současně nelze činit odpovědným za prodlevy, které byly vyvolány potřebou vypořádat se s jeho návrhy (*Sürmeli proti Německu*, č. 75529/01, rozsudek velkého senátu ze dne 8. června 2006, § 131). Podstatné je, že vnitrostátní orgány nezůstaly v žádném stádiu řízení vysloveně nečinné, shromažďovaly důkazy a všemožně usilovaly o objasnění nehody. Dle Soudu tak nelze učinit závěr, že nejednaly urychleně. K porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy ani v této rovině tedy nedošlo.

E. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 13 ÚMLUVY

I když Soud neshledal porušení článku 2 Úmluvy, uznal, že námitky stěžovatele vyvolávaly skutkové a právní otázky, které vyžadovaly přezkoumání po věcné stránce. Stěžovatelova tvrzení tedy byla hájitelná, což zakládá použitelnost článku 13 Úmluvy. Jeho námitka se vztahuje k účinnosti vyšetřování, tedy k otázce, kterou se Soud již zabýval na poli článku 2 Úmluvy, a proto nevyžaduje další pozornost.

F. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY V JEHO HMOTNĚPRÁVNÍ ČÁSTI

Stěžovatel konečně tvrdil, že samotný způsob, jakým bylo vyšetřování vedeno a skončeno, byl nelidský nebo

Z

ponižující. Soud dříve připustil, že liknavý přístup vnitrostátních orgánů při vyšetřování závažných zločinů může za určitých okolností představovat porušení článku 3 Úmluvy ve vztahu k obětem anebo jejich příbuzným. Činil tak typicky v kontextu nucených zmizení, která příbuzné vystavují mimořádnému strádání a nejistotě ohledně osudu jejich bližních (*Varnava a ostatní proti Turecku*, č. 16064/90 a další, rozsudek velkého senátu ze dne 18. září 2009, § 200). Zcela výjimečně tak Soud postupoval za jiných mimořádných okolností, např. při vyhoštění nezletilého, který by se ocitl bez doprovodu rodičů (*Mubilanzila Mayeka a Kaniki Mitunga proti Belgii*, č. 13178/03, rozsudek ze dne 12. října 2006), zneužívání dítěte v rodinném prostředí (*M. P. a ostatní proti Bulharsku*, č. 22457/08, rozsudek ze dne 15. listopadu 2011) či z důvodu nedůstojného nakládání s těly obětí v souvislosti s jejich identifikací ze strany příbuzných (*Sabanchiyeva a ostatní proti Rusku*, č. 38450/05, rozsudek ze dne 6. června 2013). Situace stěžovatele nese s těmito případy srovnání. Soud neshledal nic, co by nasvědčovalo porušení článku 3 Úmluvy, a proto tuto námitku prohlásil za zjevně neopodstatněnou.

III. ODDĚLENÁ STANOVISKA

Ve společném částečně nesouhlasném stanovisku vyjádřili soudci Raimondi, Sicilianos, soudkyně Karakas, soudci Vučinić a Harutyunyan přesvědčení, že čl. 6 odst. 1 Úmluvy byl porušen z důvodu nepřiměřené délky řízení.

Soudce De Gaetano měl navíc za porušený i článek 2 Úmluvy. Řízení dle něho nebylo vedeno s náležitou péčí, jestliže bylo po 8 letech zastaveno, a proto jej nelze považovat ani za účinné. K jeho stanovisku se připojil soudce Vučinić.

Soudce Kūris se neztotožnil se závěrem většiny, která prohlásila za nepřijatelnou námitku porušení procesní složky článku 3 Úmluvy. Dle jeho mínění by měla být tato otázka posuzována nikoliv podle úmyslu podrobit oběť špatnému zacházení, ale vzhledem k jeho intenzitě a následkům.

Soudce Grozev považoval námitku porušení článku 2 Úmluvy za nepřijatelnou pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy, jelikož stěžovatel měl podat občanskoprávní žalobu na náhradu škody.

Rozsudek ze dne 20. června 2019 ve věci č. 7144/15 – A a B proti Chorvatsku

Senát první sekce Soudu rozhodl čtyřmi hlasy proti třem, že při vyšetřování obvinění otce dítěte ze sexuálního zneužívání nedošlo ve vztahu k dítěti k porušení procesních povinností vnitrostátních orgánů vyplývajících z článků 3 a 8 Úmluvy. Stížnost matky byla odmítnuta pro nedostatek postavení oběti porušení Úmluvy. Z důvodu střetu zájmů mezi rodiči Soud požádal chorvatskou advokátní komoru o ustanovení právního zástupce dítěti pro řízení před Soudem za účelem ochrany jeho zájmů.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelkami byly matka s dcerou. V červnu 2014, kdy bylo dceři čtyři a půl roku, si matka všimla, že dítě si hraje se svými pohlavními orgány. Matce řeklo, žes takto hraje se svým otcem každý večer před spaním. Na základě podání matky z poloviny června 2014 započalo policejní vyšetřování. Policie mj. vyslechla pediatra dítěte a učitele mateřské školy. Gynekolog neshledal žádná poranění způsobená sexuální zneužíváním. Později bylo dítě vyšetřeno týmem specialistů, který neshledal zjevné známky sexuálního zneužívání a povšiml si nátlaku matky na dítě. V srpnu 2014 policie

matce a stížnost ve vztahu k ní prohlásil za neslučitelnou *ratione personae* s Úmluvou ve smyslu čl. 35 odst. 3 písm. a) Úmluvy.

b) K otázce předčasnosti stížnosti

K námitce vlády, že stížnost je předčasná z důvodu stále probíhajícího řízení o úpravě péče o dítě, Soud uvedl, že v případě obvinění ze sexuálního zneužívání jsou státy povinny zajistit zavedení účinných trestně-právních ustanovení (*M. C. proti Bulharsku*, č. 39272/98, rozsudek ze dne 4. prosince 2003, § 150). Ochrana poskytovaná občanskoprávním řízením a řízením o úpravě péče je nedostatečná (*X a Y proti Nizozemsku*, č. 8978/80, rozsudek ze dne 26. března 1985, § 27). Stížnost tudíž nebyla podána předčasně.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKŮ 3 A 8 ÚMLUVY

Matka jménem dcery s odkazem na články 3 a 8 Úmluvy namítala, že vnitrostátní orgány nedostatečně reagovaly na obvinění ze sexuálního zneužívání dcery jejím otcem.

vyslechla otce, který zneužívání dítěte popřel. V listopadu a prosinci 2014 byly vyhotoveny znalecké posudky. Na základě shromážděných důkazů státní zástupce v lednu 2015 případ uzavřel s tím, že dítě nevykazuje staré ani čerstvé známky zranění spojené se sexuálním zneužíváním. Dívka jeví známky erotického chování, což nebylo přičitatelné otci. V rozhodnutí bylo dále uvedeno, že matka dítě přiměla k obvinění otce.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. K PŘIJATELNOSTI

a) K postavení matky jako oběti porušení Úmluvy

Ačkoli vláda nevznesla námitku ohledně postavení matky jako oběti porušení Úmluvy, Soud tuto otázku řeší z vlastní iniciativy (*Buzadjí proti Moldavsku*, č. 23755/07, rozsudek velkého senátu ze dne 5. července 2016, § 60). Podle ustálené judikatury Soudu je za obět porušení Úmluvy třeba považovat osobu, která je přímo dotčena napadeným opatřením (*Micallef proti Maltě*, č. 17056/06, rozsudek velkého senátu ze dne 15. října 2009, § 44). V projednávané věci stěžovatelky namítaly, že odezva vnitrostátních orgánů na obvinění ze sexuálního zneužívání dcery otcem nebyla v souladu se závazky státu dle článků 3 a 8 Úmluvy. Stížnostní námitka se týkala dítěte, matka pouze zastupovala dítě ve vnitrostátním řízení. Soud neshledal žádné zvláštní důvody pro přiznání postavení oběti

Z

S ohledem na možný střet zájmů mezi matkou a údajným pachatelem a mezi matkou a dcerou Soud vyzval chorvatskou advokátní komoru, aby ustanovila dítěti právního zástupce za účelem předložení stanoviska jeho jménem, aby jeho práva a zájmy byly účinně chráněny a vzaty v potaz. Soud přitom odkázal na směrnici Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2013, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu, na Úmluvu Rady Evropy o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a pohlavnímu zneužívání ze dne 25. října 2007 (tzv. Lanzarotská úmluva) a na Pokyny Výboru ministrů Rady Evropy o justici vstřícné dětem ze dne 17. listopadu 2010.

a) Obecné zásady z judikatury Soudu

Soud konstatoval, že v případech sexuálního zneužívání jsou děti obzvláště zranitelné (*M. C. proti Bulharsku*, cit. výše, § 150 a 183). Závazky států na poli článků 3 a 8 Úmluvy vyžadují účinný výkon práv dětí, aby jejich nejlepší zájem byl předním hlediskem (*Blokhin proti Rusku*, č. 47152/06, rozsudek velkého senátu ze dne

23. března 2016, § 138), přičemž vnitrostátní orgány musí vzít zvláštní zranitelnost dětí a jejich odpovídající potřeby náležitě v potaz (M. G. C. proti Rumunsku, č. 61495/11, rozsudek ze dne 15. března 2016, § 73). Státy jsou povinny přijmout právní úpravu kriminalizující sexuální zneužívání dětí a uvést ji do praxe prostřednictvím účinného vyšetřování a stíhání s vědomím jejich důstojnosti a jejich práv jako dětí a obětí trestného činu. Uvedené závazky plynou rovněž z jiných mezinárodních nástrojů, jakými jsou např. Lanzarotská úmluva a Pokyny Výboru ministrů Rady Evropy o justici vstřícné k dětem.

b) Použití obecných zásad na daný případ

Soud rozlišil tři aspekty stížnosti: i) zda existoval vhodný právní rámec na ochranu práv dítěte ve smyslu článků 3 a 8 Úmluvy, ii) zda vnitrostátní orgány dostaly svým procesním závazkům provést účinné vyšetřování, iii) zda při vyšetřování vzaly vnitrostátní orgány dostatečně v potaz práva dítěte jako oběti sexuálního zneužívání. Vnitrostátní orgány musí být připraveny na obtížné situace, jakými jsou obvinění ze sexuálního zneužívání dětí blízkými osobami, a náležitě jim čelit přijetím účinných trestně-právních předpisů a účinným vyšetřováním (C. A. S. a C. S. proti Rumunsku, č. 26692/05, rozsudek ze dne 20. března 2012, § 71–72). Lanzarotská komise ve své první zprávě o provádění této úmluvy přitom zdůraznila, že by dotčené orgány měly jednat jako jeden celek.

Z

2014 matka vypovídala na policii a o den později u orgánů péče o dítě o sexuálním zneužívání dcery otcem. Několik svědků vypovědělo o erotickém chování dítěte, matka tvrdila, že dcera se svěřila rodinným příslušníkům, že otec s ní hrál sexuální hry. Na základě uvedeného vnitrostátní orgány započaly vyšetřování. Vnitrostátní orgány lze kritizovat, že ze své iniciativy neučinily rozhovor s dítětem, nicméně matka kontaktovala kliniku na ochranu dětí, kde se dne 20. června 2014, tj. čtyři dny po nahlášení události, konal rozhovor s dítětem za účasti týmu expertů. Policie ani orgán péče o dítě nezůstaly nečinné, jelikož urychlovaly závěry vyšetření na klinice. Na základě doporučení kliniky se uskutečnilo gynekologické vyšetření dítěte, byť s jistým zpožděním dne 2. července 2014. Zpráva kliniky ze dne 4. července 2014 uváděla, že dítě nejevilo známky sexuálního zneužívání a že bylo pod tlakem matky a mohlo být matkou navedeno. Následné zprávy psychologů byly neprůkazné. Dle znaleckého posudku ze dne 10. listopadu 2014 dítě popsal sexuální chování otce a potřebovalo další terapii. Dle znaleckého posudku ze dne 1. prosince 2014 bylo dítě vystaveno

Pokud jde o právní rámec, dle chorvatského trestního zákona je sexuální zneužívání dětí závažným trestným činem. Trestní řád nadto obsahuje ustanovení o zvláštních právech dětských obětí trestných činů. Vláda též přijala tři protokoly obsahující procesní postupy policie, orgánů péče o dítě či lékařských zařízení v případech domácího násilí a sexuálního zneužívání dětí. Protokoly vyžadují součinnost všech dotčených subjektů. Postup musí být účinný a respektovat fyzickou a psychickou integritu dítěte, jehož nejlepší zájem je předním hlediskem. Žádný z protokolů neobsahuje podrobný popis postupu příslušných orgánů, nicméně úkolem Soudu je vyslovit se v konkrétním případě k porušení Úmluvy, nikoli stanovit nejlepší postup (*mutatis mutandis*, Muršić proti Chorvatsku, č. 7334/13, rozsudek velkého senátu ze dne 20. října 2016, § 113), a proto se spokojil s tím, že v Chorvatsku existuje pro dané situace přiměřený právní a správní rámec.

Soud se dále vyslovil k souladu postupu vnitrostátních orgánů s daným právním a správním rámcem a k možnému porušení procesních závazků státu na poli článků 3 a 8 Úmluvy. Dle Soudu by se trestně-právní mechanismy měly uplatňovat s ohledem na zranitelnost stěžovatelky jako dítěte nízkého věku, která byla údajně sexuálně zneužívána svým otcem, s ohledem na její nejlepší zájem, při respektování jejích práv. Rovněž by se měly vyhnout sekundární viktimizaci. Dne 16. června

obsahu nebo chování sexuální povahy ze strany dospělé osoby, což vedlo k tomu, že se chovalo zjevně erotickým způsobem. Žádný ze znalců nedospěl k jednoznačnému závěru o sexuálním zneužívání dítěte jeho otcem, a státní zástupce tudíž neshledal důvod pro trestní stíhání otce. Soud neměl důvod tento závěr zpochybnovat.

Soud dále shledal, že policie začala vyslýchat svědky hned příští den po výpovědi matky. Policie vyslechla matku, její rodinné příslušníky, učitele mateřské školy a pediatra dítěte. Později byl vyslechnut otec a členové jeho rodiny. Soud si byl vědom toho, že chorvatské orgány čelily citlivé situaci, rozdílným verzím události a malému počtu přímých důkazů. Musely se vypořádat se dvěma neslučitelnými verzemi události a výsledky tří nepřesvědčivých znaleckých posudků. Po shromáždění všech důkazů orgány činné v trestním řízení dospěly k závěru, že pro stíhání otce nejsou dostatečné důkazy. Soud se necítil být povolán učinit nějaký závěr vyšetřování a zdůraznil, že nemůže nahradit skutková zjištění vnitrostátních orgánů, které jsou lépe povolány k posouzení předložených důkazů a důležitosti svědeckých

výpovědí (M. P. a ostatní proti Bulharsku, č. 22457/08, rozsudek ze dne 15. listopadu 2011, § 112).

Soud učinil závěr, že případ nevykazuje žádné zaviněné zanedbání, znatelnou špatnou víru nebo nedostatek vůle orgánů činných v trestním řízení, pokud jde zejména o zjištění pravdivých skutečností a potrestání pachatele. Vnitrostátní orgány učinily vše, co od nich bylo možné rozumně očekávat, za účelem ochrany údajně sexuálně zneužitého dítěte při respektování jeho nejlepšího zájmu.

Soud proto konstatoval neporušení procesních aspektů článků 3 a 8 Úmluvy.

III. ODDĚLENÁ STANOVISKA

Soudce Wojtyczek ve svém souhlasném stanovisku uvedl, že otázka zastupování dítěte v řízení před Soudem v případech střetu zájmů mezi rodiči není v Úmluvě ani v jednacím řádu Soudu upravena, což může být pro zájmy dítěte škodlivé. Současně v případě střetu zájmů mezi rodiči by měl mít rodič, který nepodal stížnost k Soudu, možnost se vyjádřit dle čl. 36 odst. 2 Úmluvy.

Soudkyně Koskelo a soudci Eicke a Ilievski ve svém souhlasném stanovisku přitakali názoru, že jednací řád Soudu není na zastupování dítěte v případě střetu zájmů připraven, a navrhli, aby se Soud pokusil společně s členskými státy vytvořit vnitrostátní mechanismus ke jmenování zástupce dítěti pro řízení před Soudem alespoň v těch případech, které již byly Soudem oznámeny dotčené vládě.

Soudkyně Turković a soudci Sicilianos a Pejchal nesouhlasili s názorem, že bylo provedeno účinné vyšetřování a ochráněna práva dítěte. V tomto případě Soud poprvé požádal o ustanovení zástupce dítěti, přičemž proces ustanovení a role zástupce byly nejasné a v tomto směru by se měl doplnit jednací řád Soudu. Dle judikatury Soudu (Radomilja a ostatní proti Chorvatsku, č. 37685/10 a 22768/12, rozsudek velkého senátu ze dne 20. března 2018, § 121–122) může Soud založit své rozhodnutí pouze na faktech pokrytých stížností, přičemž zástupce ustanovený dítěti přednesl argumenty nad rámec stížnosti.

Z

Náhradní mateřství

Posudek ze dne 10. dubna 2019 ve věci č. P16-2018-001 – První posudek Soudu podle Protokolu č. 16 ohledně právního uznání rodičovského vztahu mezi dítětem narozeným v zahraničí skrze náhradní mateřství a zamýšlenou matkou

Velký senát Soudu v odpovědi na otázky položené francouzským kasačním soudem (*Cour de cassation*) jednomyslně shledal, že v případě dítěte narozeného v zahraničí skrze náhradní mateřství za užití gamet zamýšleného otce a neznámé dárkyně, kdy již byl právně uznán rodičovský vztah mezi dítětem a zamýšleným otcem, právo dítěte na respektování soukromého života vyžaduje, aby vnitrostátní právo umožňovalo i právní uznání rodičovského vztahu dítěte a zamýšlené matky. Toto uznání nicméně nemusí mít formu zapsání údajů z rodného listu vystaveného v zahraničí do matriky, ale může proběhnout jinými prostředky, např. osvojením.

řízení přerušil a obrátil se na Soud s žádostí o vydání posudku.

II. POLOŽENÉ OTÁZKY

Cour de Cassation v žádosti o posudek Soudu formuloval následující otázky:

1. *Překročil by stát tím, že odmítne zanezt do matriční knihy údaj z rodného listu dítěte narozeného v zahraničí prostřednictvím náhradního mateřství, který jakožto „právní matku“ uvádí „zamýšlenou matku“, když zároveň zanesení údaj, dle něhož je „právním otcem“ biologický otec dítěte, prostor pro uvážení, který mu ponechává článek 8 Úmluvy? Mělo by v této souvislosti být postupováno odlišně v závislosti na tom, zda bylo dítě počato za použití vajíček „zamýšlené matky“?*
2. *Pakliže je na kteroukoli z předchozích otázek kladná odpověď, zajistila by možnost zamýšlené matky osvojit dítě svého manžela a biologického otce dítěte, čímž by došlo k právnímu uznání rodičovského vztahu mezi nimi, dodržení požadavků vyplývajících z článku 8 Úmluvy?*

I. VNITROSTÁTNÍ ŘÍZENÍ, V JEHOŽ RÁMCI BYL POSUDEK VYŽÁDÁN

Soud ve věci *Mennesson proti Francii* (č. 65192/11, rozsudek ze dne 26. června 2014) shledal, že tím, že vnitrostátní orgány odmítly zapsat do matričních knih rodičovský vztah mezi zamýšlenými rodiči a jejich dětmi narozenými skrze náhradní mateřství ve Spojených státech, došlo k porušení práv dětí na respektování jejich soukromého života chráněného článkem 8 Úmluvy. Soud konstatoval, že nemožnost právního uznání rodičovského vztahu je v rozporu s nejlepším zájmem dětí, a to zejména jde-li o uznání otcovství stěžovatele, který je i biologickým otcem dětí.

V návaznosti na tento rozsudek byl Dominique Mennesson zapsán do matriky jako otec dětí, jeho manželka Sylvie Mennesson však nikoli. Stěžovatelé proto podali návrh na obnovu vnitrostátního řízení, v němž byla odmítnuta jejich žaloba brojící proti rozhodnutí o jejich nezapsání jakožto rodičů svých dvou dcer. *Cour de cassation* vyhověl návrhu na obnovu řízení a následně

III. ODŮVODNĚNÍ POSUDKU SOUDU

A. OBECNÉ ÚVAHY

Soud úvodem připomněl, že účelem řízení o posudcích je posílit vztahy a spolupráci mezi Soudem a vnitrostátními soudy a zlepšit naplňování Úmluvy na vnitrostátní úrovni. Cílem posudku není rozhodnout spor vedený na vnitrostátní úrovni, ale poskytnout vnitrostátnímu soudu vodítka, jež by tomuto soudu umožnila při rozhodování předmětné věci zajistit dodržení práv zakotvených v Úmluvě. Posudek by též měl být vydán v co nejkratším čase.

Z těchto východisek Soud dovodil, že posudek se musí v zásadě soustředit jen na aspekty, které jsou přímo spojeny s řízením na vnitrostátní úrovni, byť hodnota posudku spočívá i v poskytnutí obecných vodítek všem vnitrostátním soudům ohledně zásadních otázek týkajících se Úmluvy. V projednávané věci proto Soud shledal, že se nebude zabývat situacemi, kdy bylo dítě počato s využitím vajíček zamýšlené matky, ani situacemi, kdy byla použita vajíčka náhradní matky, jelikož v projednávané věci byla použita vajíčka neznámé dárkyně.

Dále Soud konstatoval, že jelikož příslušné vnitrostátní řízení je řízením vedeným v rámci výkonu rozsudku *Mennesson proti Francii* (cit. výše), v němž Soud shledal porušení tolika práva na respektování soukromého života dětí, bude se v posudku zabývat jen tímto právem, a nikoli i právem na respektování soukromého života rodičů a právem na respektování rodinného života dětí i rodičů.

B. K PRVNÍ OTÁZCE COUR DE CASSATION

V prvé řadě Soud zkoumal, zda v situaci, kdy je dítě narozeno náhradním mateřstvím v zahraničí za využití spermií zamýšleného otce a vajíček neznámé dárkyně, zahraniční rodný list jako rodiče uvádí zamýšlené rodiče a vnitrostátní orgány uznají otcovství zamýšleného otce, právo na respektování soukromého života dítěte chráněné článkem 8 Úmluvy vyžaduje, aby ve vnitrostátním právu existovala možnost právního uznání rodičovství zamýšlené matky.

Soud předeslal, že pro zodpovězení této otázky mají zvláštní váhu dva faktory: nejlepší zájem dítěte a prostor pro uvážení států.

K nejlepšímu zájmu dítěte Soud připomněl, že kdykoli je rozhodováno o dítěti, jeho nejlepší zájem musí být na prvním místě (zejm. *X proti Lotyšsku*, č. 27853/09, rozsudek velkého senátu ze dne 26. listopadu 2013, § 95). Jakkoli státy mohou mít zájem na odrazení svých

občanů od využívání náhradního mateřství, které je na jejich území zakázáno, v zahraničí, účinky nemožnosti dosáhnout právního uznání rodičovství nedopadají jen na rodiče, ale také na děti. Absence právního uznání mateřství staví dítě do právní nejistoty ohledně jeho identity uvnitř společnosti – existuje riziko, že dítě nebude moci nabyt občanství své zamýšlené matky a bude mít obtížnější podmínky pobytu na území, jeho dědické právo může být ohroženo a jeho vztah s matkou může být v ohrožení, pakliže by se například rodiče rozešli či otec zemřel. Dítě by též nepoživalo ochrany, pokud by se o něj zamýšlená matka přestala starat. Soud dále připustil, že nejlepší zájem dítěte má i složky, které nutně nehovoří ve prospěch uznání rodičovství. Jsou jimi například ochrana dítěte před zneužitím, které s sebou náhradní mateřství může nést, a možnost dítěte znát své kořeny. Nejlepší zájem dítěte nicméně dle Soudu zahrnuje i právní určení osob, které jsou odpovědné za výchovu dítěte a péči o něj, stejně jako možnost dítěte žít a vyrůstat ve stabilním prostředí. Podle Soudu je proto obecný a absolutní zákaz právního uznání rodičovství zamýšlené matky neslučitelný s nejlepším zájmem dítěte, který vyžaduje, aby každá situace byla přezkoumána ve světle individuálních okolností věci.

Ohledně prostoru pro uvážení Soud podotkl, že z komparativní studie vyplývá, že na evropské úrovni nepanuje navzdory určitému trendu směřujícímu k uznání shoda. Jelikož však ve věci jde o zvláště důležitý aspekt

Z

identity jednotlivce, prostor pro uvážení musí být užší. Navíc, dané rozhodování přesahuje otázky identity jednotlivce, a týká se i dalšího zásadního aspektu soukromého života, konkrétně prostředí, v němž dítě žije a rozvíjí se, a osob, které mu poskytují péči. Prostor pro uvážení proto musí být ještě více omezen.

Podle Soudu z požadavků nejlepšího zájmu dítěte a omezeného prostoru pro uvážení vyplývá, že právo na respektování soukromého života dítěte vyžaduje, aby vnitrostátní právo nabízelo možnost právního uznání rodičovského vztahu dítěte a zamýšlené matky, která je jako právní matka uvedena v zahraničním rodném listě. Soud závěrem dodal, že ač o tuto situaci v projednávané věci nejde, výše uvedené platí tím spíše, je-li zamýšlená matka též biologickou matkou dítěte.

C. K DRUHÉ OTÁZCE COUR DE CASSATION

Soud dále řešil, zda uznání musí nabyt formy zápisu údajů ze zahraničního rodného listu do matriční knihy,

nebo může proběhnout jinými prostředky, například osvojením dítěte zamýšlenou matkou.

V této souvislosti zdůraznil, že nejlepší zájem dítěte vyžaduje, aby nejistota ohledně právního vztahu k zamýšlené matce trvala co nejkratší dobu. To však dle Soudu neznamená, že by státy byly povinny uzнат v zahraničí vystavené rodné listy a do svých matričních knih zanést údaje v nich obsažené. Též s přihlédnutím k tomu, že v Evropě neexistuje shoda na způsobu, jakým by k právnímu uznání rodičovství mělo dojít, spadá tato otázka do prostoru pro uvážení, jimž státy disponují. Nejlepší zájem dítěte, posouzený dle konkrétních okolností věci, však vyžaduje, aby právní uznání rodičovství bylo možné nejpozději v okamžiku, kdy se vztah zamýšlené matky a dítěte stane praktickou realitou. Může se tak stát například formou řízení o osvojení. Klíčové je, aby příslušný mechanismus byl účinný, rychlý a zahrnoval posouzení nejlepšího zájmu dítěte soudem ve světle individuálních okolností věci.

Závěrem Soud poznamenal, že z hlediska účinnosti může být francouzská právní úprava problematická. Osvojení je sice v těchto případech možné, ale toliko

pro manžele. Je navíc vyžadován předchozí souhlas náhradní matky s osvojením, jehož opatření může být neisté. V řízení o posudku nicméně není úkolem Soudu rozhodnout o tom, zda příslušné vnitrostátní právo zajišťuje v konkrétní věci účinný a rychlý mechanismus zhodnocení nejlepšího zájmu dotčeného dítěte a uznání rodičovství, což bude úkolem vnitrostátních soudů.

Shromažďování

Rozsudek ze dne 18. června 2019 ve věci č. 74768/10 – *Chernega a ostatní proti Ukrajině*

Senát čtvrté sekce Soudu většinou šesti hlasů proti jednomu rozhodl, že v souvislosti s násilným vytláčením ekologických aktivistů protestujících proti kácení parku pracovníky bezpečnostní agentury za pasivního přihlížení policie nedošlo k hmotněprávnímu porušení článku 3 Úmluvy. Dané ustanovení bylo podle jednomyslného názoru Soudu naopak porušeno, jelikož vyšetřování předmětných událostí nebylo účinné. Soud rovněž jednomyslně rozhodl o porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy tím, že se stěžovatelé nemohli osobně zúčastnit jednání před odvolacím soudem, ač to zájmy spravedlnosti s ohledem na po-

vahu přezkoumávaných otázek vyžadovaly, a o neporušení práva stěžovatelů na pokojné shromažďování dle článku 11 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovateli bylo 11 osob, které se zúčastnily protestů proti kácení stromů v parku za účelem výstavby městského okruhu. Plány na výstavbu silnice byly zveřejněny v roce 2003 a od té doby byly ostře mediálně sledovány. Samotné kácení bylo zahájeno v květnu 2010, což vyvolalo protesty místních obyvatel. Část demonstrantů, včetně některých stěžovatelů, se snažila kácení fyzicky zabránit tím, že chránili stromy vlastním tělem anebo blokovali průjezd těžké technice. To vedlo k potyčkám s dřevorubci a bezpečnostní agenturou, která byla najata k ochraně objektu, jenž nejprve nebyl prostorově označen a posléze jen pomocí červenobílé pásky. Na místě byla pasivně přítomna i policie. K hlavnímu střetu došlo v květnu 2010, kdy byli demonstranti, včetně stěžovatelů, obklíčeni příslušníky bezpečnostní služby a zatlačeni do úzkého kruhu. V nastalém zmatku nebyla zřetelně slyšet výzva k opuštění prostoru. Ta navíc pravděpodobně zazněla až v době, kdy byli demonstranti obklíčeni, a tudíž jí ani nemohli uposlechnout. Ani tehdy však policie do chodu událostí nevstoupila. Zapojila se teprve do odvádění obklíčených demonstrantů z místa, kdy část z nich zatkla. Tyto osoby byly následně obviněny a uznány vinnými z přestupku neuposlechnutí výzvy úřední osoby,

Z

přičemž jim byly uloženy peněžité tresty, popř. trest odnětí svobody v délce až na 15 dnů.

Podobné události se odehrály také o několik dní později. Dle tvrzení demonstrantů jim dřevorubci vyhrožovali újmou na zdraví dokonce se zapnutými motorovými pilami. Dva stěžovatelé utrpěli při střetech s bezpečnostní službou zranění, která doložili lékařskými zprávami. Policie byla znovu na místě přítomna, avšak nezačala ani přes volání stěžovatelů o pomoc. O průběhu části událostí byl pořízen audiovizuální záznam. V návaznosti na popsané události byla zahájena celá řada správních a soudních řízení, a to jak proti stěžovatelům, tak i stěžovateli proti nejrůznějším orgánům a osobám.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. K ODPOVĚDNOSTI STÁTU ZA PRŮBĚH POPSANÝCH UDÁLOSTÍ

Nejdříve se Soud zabýval otázkou, nakolik je státu přiřitatelné jednání bezpečnostní agentury, jejímž vlastníkem sice bylo město, ovšem k ochraně stavení byla povolána na základě smlouvy s hlavním dodavatelem stavebních prací, jímž byla soukromá společnost. Soud

připomněl, že otázka, zda je jednání osoby přiřitatelné ve světle Úmluvy státu, vyžaduje posouzení více faktorů, z nichž žádný není sám o sobě rozhodující. Patří k nim zejména způsob jmenování, dohled a odpovědnost, cíle, pravomoci a poslání dané osoby (*V. K. proti Rusku*, č. 68059/13, rozsudek ze dne 7. března 2017, § 175). Odpovědnost státu však může založit i povědomí anebo tiché schvalování jednání soukromé osoby ze strany úřadů (*Kypr proti Turecku*, č. 25781/94, rozsudek velkého senátu ze dne 10. května 2001, § 81). Stát může být konečně uznán odpovědným i tam, kde úřední osoby jednaly nad rámec svých pravomocí nebo v rozporu s udělenými pokyny (*Moldovan a ostatní proti Rumunsku* (č. 2), č. 41138/98 a 64320/01, rozsudek velkého senátu ze dne 12. července 2005, § 94). Soud učinil závěr, že jednání bezpečnostní agentury bylo přiřitatelné státu především proto, že při mnoha klíčových událostech, při nichž proti protestujícím zasahovala, přihlížela policie, která však zůstala tvář v tvář těmto potyčkám nečinná (srov. *Koval a ostatní proti Ukrajině*, č. 22429/05, rozsudek ze dne 15. listopadu 2012, § 56 a 78).

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

Tři stěžovatelé namítali, že došlo k porušení hmotně-právní a dva současně i procesní složky zákazu mučení a nelidského nebo ponižujícího zacházení.

a) Námitka porušení hmotněprávní složky

Třetí stěžovatel spatřoval porušení tohoto práva v tom, že byl ohrožován zapnutou motorovou pilou, čemuž policie jen pasivně přihlížela. Soud tuto námitku označil za zjevně neopodstatněnou, neboť zjištěními v rámci vyšetřování bylo dané tvrzení v podstatě vyvráceno.

Sedmý a devátý stěžovatel tvrdili, že byli za přihlížení policie surově zbiti příslušníky bezpečnostní agentury. Soud podtrhl, že projednávaná věc nepatří k těm, kdy je na příslušných úřadech, aby předložily relevantní informace o průběhu událostí, protože se nacházejí výhradně v jejich dispozici. Dále poznamenal, že navzdory množství existujících videozáznamů o průběhu událostí nelze určit konkrétní osoby, jež způsobily stěžovatelům zranění. Oproti jiným stížnostem nejde ani o situaci, kdy byly vůči stěžovatelům použity represivní prostředky, jako je slzný plyn, obušky apod. Dostupné důkazy naopak dokládají, že demonstrující se v rozhodné době snažili aktivně zabránit kácení stromů, čímž se dostali do střetu s příslušníky bezpečnostní služby a dalšími osobami. Snahu těchto osob vytlačit nebo vyvést protestující stěžovatele z oblasti vyhrazené pro kácení

stromů nelze dle Soudu bez dalšího považovat za rozpornou s článkem 3 Úmluvy. Dle Soudu se stěžovatelům nepodařilo splnit požadovaný důkazní standard „nade vši rozumnou pochybnost“, a proto rozhodl, že nebylo prokázáno, že by se stali oběťmi nelidského či ponižujícího zacházení.

b) K porušení požadavku na účinné vyšetřování

Šestý a devátý stěžovatel doložili lékařské zprávy osvědčující, že v důsledku událostí utrpěli zranění. Jejich tvrzení špatného zacházení bylo tudíž hájitelné, čemuž odpovídala povinnost příslušných orgánů provést účinné vyšetřování. Vyšetřování přitom lze mít za účinné, jestliže proběhlo urychleně, bylo důkladné, pod veřejným dohledem a obětím nebo jejich příbuzným bylo umožněno se ho aktivně účastnit.

V projednávané věci skončilo vyšetřování rozhodnutím státního zástupce o odložení věci. Policie stěžovatelům setrvale odmítala poskytovat informace o průběhu vyšetřování a rozhodnutích, která byla vydána, a stěžovatelé ani nebyli přizváni k prováděným úkonům. V důsledku toho jim byla odepřena praktická možnost podat proti rozhodnutí o odložení věci opravné prostředky nebo jinak hájit své zájmy. Soud na tomto základě shledal, že článek 3 Úmluvy byl ve své procesní složce porušen.

Z

C. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ÚMLUVY

První a druhý stěžovatel, kteří byli po protestech zadrženi, dále namítali, že bylo porušeno jejich právo na spravedlivý proces, neboť jim odvolací soud neumožnil zúčastnit se osobně jednání, byť na něm přehodnotil skutkové závěry soudu prvního stupně.

Soud předeslal, že na základě odvolání stěžovatelů posuzoval odvolací soud nejen právní, ale i skutkové otázky. Nadto se zabýval přiměřeností trestů, které byly stěžovatelům uloženy, což zahrnovalo i hodnocení jejich osobnosti. Zájmy spravedlnosti vzhledem k povaze zkoumaných otázek vyžadovaly, aby odvolací soud zajistil účast stěžovatelů na jednání a umožnil jim vyjádřit se k věci. Na tom nic nemění ani skutečnost, že právní zástupce stěžovatelů jejich účast na jednání výslovně nepožadoval. Jedině tak totiž odvolací soud mohl v souladu se zásadami ústnosti a přímosti hodnotit důkazy vážící se k jejich osobnosti. Stěžovatelé přesto nebyli informováni o místě a termínu jednání před odvolacím soudem, ač to vnitrostátní právo vyžadovalo. Použitelná úprava stěžovatelům ani neposkytovala možnost, jak se z vazby domoci osobní účasti

na jednání odvolacího soudu. Jelikož se stěžovatelé tohoto práva platně nevzdali, Soud konstatoval porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

D. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 11 ÚMLUVY

Všichni stěžovatelé namítali, že v důsledku popsanych událostí bylo porušeno jejich právo se pokojně shromažďovat ve smyslu článku 11 Úmluvy.

a) K přijatelnosti

Soud předně řadu stížnostních námitek odmítl. To platí především pro tvrzení třetího stěžovatele, který měl být ohrožován motorovou pilou, a to ze stejných důvodů jako na poli článku 3 Úmluvy. Dále Soud považoval za nepodloženou námitku, že protestujícím bylo ústně vyhrožováno. Nic takového ze spisu a dostupných záznamů nevyplývalo. Stěžovatele nelze považovat za oběti porušení Úmluvy ani stran námitky vystavení riziku úrazu v důsledku padajících stromů. Konečně Soud uvedl, že se nepodařilo zjistit totožnost většiny protestujících. Situace na místě byla nepřehledná do té míry, že nelze určit, v jakém rozsahu a zda vůbec byli stěžovatelé fyzickým zásahem dotčeni. Jejich námitky

jsou proto zjevně neopodstatněné nebo neslučitelné s ustanoveními Úmluvy *ratione personae*. Soud se proto následně zabýval pouze doloženými námitkami použití násilí vůči stěžovatelům a jejich zadržení a stíhání.

b) K odůvodnění

Soud připomněl, že má-li být zásah do svobody pokojně se shromažďovat slučitelný s článkem 11 Úmluvy, musí být stanoven zákonem, sledovat legitimní cíl a být nezbytný v demokratické společnosti. Při posuzování přiměřenosti zásahu je nutno zohlednit různé okolnosti věci, včetně např. povahy a závažnosti sankcí, které byly stěžovatelům uloženy. Sankce, které jsou svou povahou trestní, typicky zbavení svobody, vyžadují zvláště přesvědčivé důvody a jsou stěžejí použitelné vůči účastníkům pokojných protestů. Kromě povinnosti orgánů státu nezasahovat do výkonu práva pokojně se shromažďovat vyplývá z článku 11 Úmluvy také jejich pozitivní závazek přijímat opatření k zajištění účinného výkonu tohoto práva. To znamená, že vnitrostátní orgány mají zajistit klidný průběh demonstrací a bezpečnost zúčastněných osob.

Soud nejprve zkoumal, zda došlo k zásahu do práva stěžovatelů zaručeného v článku 11 Úmluvy. Konstatoval, že opatření, jako je vytlačení protestujících, jejich zadržení nebo uložení sankcí za účast na shromáždění, představují zásah ve smyslu daného ustanovení. Ve vztahu

k osmi stěžovatelům tak dovedl, že k zásahu došlo, zatímco u zbytku byl opačného názoru.

Dále posuzoval, zda byly splněny podmínky zákonnosti a legitimacy zásahu. Zásah byl dle Soudu opřen o ustanovení zákona o přestupcích, které v případě neuposlechnutí výzvy úřední osoby připouštělo užití shora uvedených opatření. V této souvislosti Soud zdůraznil, že podobné protesty, jejichž účelem je zabránit určité činnosti, jsou z povahy věci protiprávní, a proto nedává smysl lpět na požadavku, aby byly dopředu ohlašovány. Soud přijal vysvětlení vlády, že zásah sledoval legitimní cíl spočívající v ochraně zdraví a bezpečnosti stěžovatelů. Na realizaci projektu měly zájem další osoby, ať již z hlediska urbanistického rozvoje lokality, ekonomických příjmů či zaměstnanosti, a proto zásah sledoval také ochranu práv a svobod jiných.

V posledním kroku Soud posuzoval přiměřenost zásahu. V obecné rovině Soud poznamenal, že projekt kácení části parku byl naplánován a veřejnosti znám delší dobu. Svůj nesouhlas vůči němu tak stěžovatelé mohli projevit již dříve, typicky ve stádiu územního plánování, a jiným než obstrukčním způsobem. Využili však pouze svého petičního práva. Úřady v návaznosti na tuto kritiku rozhodly vysázet značné množství stromů na jiném místě.

Rozkaz policie k opuštění prostoru nebyl zřetelně vysloven s použitím prostředků zesilujících hlas a vyřkla jej

Z

osoba v občanském oděvu bez označení, že jde o příslušníka policejního sboru, načež byli stěžovatelé a další protestující obklíčeni příslušníky bezpečnostní služby. Na místě panoval zmatek a hluk, z čehož lze usuzovat, že policejní výzva nemusela být zřetelně slyšet. Z pohledu demonstrantů se navíc mohlo zdát nejasné, kdo odpovídá za bezpečnostní situaci a kdo je oprávněn vydávat závazné pokyny k vyklizení prostoru, neboť na místě byli kromě policistů také příslušníci bezpečnostní služby a další osoby v občanském oblečení, které zjevně vydávaly rozkazy k zákroku.

Soud považoval za nepatřičné, že vnitrostátní orgány přičítaly k tíži stěžovatelů, že neuposlechnuli výzvy k opuštění prostoru. Bylo především na nich, aby přihlédly k tomu, jaký vliv mohl mít chaos, hluk a možné zmatení stěžovatelů na jejich rozhodnutí setrvat v prostoru určeném ke kácení stromů. Vnitrostátní soudy však této povinnosti nedostály. Stejně tak dostatečně nezdůvodnily, proč považovaly za nezbytné uložit prvnímu a druhému stěžovateli trest odnětí svobody v délce až 15 dnů. Nedostatek odůvodnění výše trestu je tím spíše zarážející, že jiným demonstrantům, kteří byli ve srovnatelném, ne-li stejném postavení, byl uložen pouze

peněžitý trest v relativně nízké výši. Soud proto konstatoval, že k porušení práv prvního a druhého stěžovatele podle článku 11 Úmluvy došlo, neboť jim uložené sankce byly nepřiměřené.

Naopak ve vztahu k třetímu a pátému stěžovateli Soud dospěl k závěru, že jejich jednání bylo prokazatelně obstrukční, když vědomě odmítali uposlechnout policejní výzvy k vyklizení prostoru. Dle Soudu proto museli očekávat určitou reakci spočívající v odvezení z místa kácení a následně v podobě uloženého peněžitého trestu. K porušení jejich svobody shromažďování tedy nedošlo. K témuž závěru Soud dospěl i ve vztahu k šestému stěžovateli. U něho Soud konstatoval, že jeho jednání bylo obstrukční, když výslovně uvedl, že se po propuštění hodlá vrátit na místo kácení stromů a pokračovat v bránění těžbě vlastním tělem. Za takové situace nelze považovat za nepřiměřené, byl-li uznán vinným ze spáchání přestupku a krátkodobě vzat do vazby.

Šedmý a devátý stěžovatel byli v průběhu demonstrací zraněni příslušníky bezpečnostní služby. Vnitrostátní právo přitom neopravňovalo tyto osoby k tomu, aby vystupovaly jako pořádková služba a zajišťovaly kontrolu

nad davem nacházejícím se na veřejném prostranství. Podle vnitrostátního práva i mezinárodně uznaných postupů jsou příslušníci soukromých bezpečnostních agentur – s výjimkou sebeobranou nebo krajní nouze – i na zřetelně ohraničeném pozemku oprávněni pouze odepřít vstup třetím osobám, nikoli však použít proti nim fyzickou sílu. Nehrozí-li nebezpečí z prodlení, musí za tímto účelem požádat o součinnost policii. V projednávané věci nebylo místo kácení stromů nejdřív vůbec viditelně ohraničeno a k jeho vymezení páskou došlo až v okamžiku, kdy již byli uvnitř vyhrazeného areálu demonstranti přítomni. Opožděné vymezení území, na které neměli účastníci protestů vstupovat, vedlo pouze k vyostření situace a zvýšení napětí. Zadržené, proti demonstrantům prokazatelně zasahovali příslušníci bezpečnostní služby, nikoli policisté, kteří povětšinou pasivně postávali stranou. Zatřetí, vyhocení situace nebylo překvapivé, neboť protesty probíhaly na místě již delší dobu a dalo se očekávat, že při zahájení těžby se zvýší riziko konfliktu. To se ostatně odrazilo i v tom, že na místě byl rozmístěn vysoký počet policistů. Začtvrté, nepřehlednost situace a nejasnost stran pozice a pravomocí bezpečnostní služby byla umocněna tím, že na místě fakticky vydávaly povely i osoby v občanském oblečení, u nichž nebyla zřejmá jejich příslušnost k některé ze zasahujících skupin osob. Soud zdůraznil, že je porušením svobody shromažďování, nedostojí-li stát své povinnosti náležitě regulovat

a přerozdělit odpovědnost za dohled nad klidným průběhem demonstrací, plnění svých funkcí přenese na soukromé bezpečnostní služby a pak zaujme zcela pasivní postoj k udržování klidného průběhu demonstrace a zajišťování bezpečnosti demonstrantů. Vzhledem k uvedeným pochybením Soud konstatoval, že vnitrostátní orgány nedostály svým pozitivním závazkům k zajištění pokojného průběhu shromáždění. Článek 11 Úmluvy tudíž byl porušen.

III. ODDĚLENÉ STANOVISKO

Soudce Pinto de Albuquerque se v částečně nesouhlasném stanovisku rozešel s většinou ohledně dílčích závěrů stran nepřijatelnosti stížnosti třetího stěžovatele na poli článku 3 Úmluvy, hmotněprávního porušení článku 3 Úmluvy ve vztahu k sedmému a devátému stěžovateli a závěru o neporušení článku 11 Úmluvy u třetího, čtvrtého, pátého a šestého stěžovatele. Většinou zejména vytkl, že u námitek na poli článku 3 Úmluvy vychází především z podání vlády a že u námitek na poli článku 11 Úmluvy neprovádí důkladnější vážení nezbytnosti zásahu v demokratické společnosti.

Z

Cizinecké právo

Rozsudek ze dne 9. dubna 2019 ve věci č. 23887/16 – I. M. proti Švýcarsku

Senát třetí sekce Soudu rozhodl jednomyslně, že vnitrostátní orgány nedostály své procesní povinnosti vyplývající z článku 8 Úmluvy přesvědčivě a dostatečně odůvodnit přiměřenost vyhoštění stěžovatele, který se v minulosti dopustil závažného trestného činu, když správní soud napadené rozhodnutí přezkoumal jen povrchně a bez vyvažování dotčených zájmů na zachování stávajícího soukromého a rodinného života stěžovatele na straně jedné a na ochraně pořádku a předcházení zločinnosti na straně druhé.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel, původem z Kosova, přicestoval do Švýcarska v roce 1989. V roce 1998 získala ve Švýcarsku azyl bývalá manželka stěžovatele s jejich třemi dětmi. Stěžovatel na základě svého nového sňatku se švýcarskou

občankou získal v roce 1999 povolení k pobytu. V trestním řízení vedeném v letech 2003–2005 byl odsouzen za znásilnění k trestu odnětí svobody a podmíněnému vyhoštění. V roce 2006 se rozvedl. Kantonální úřady následně zamítly jeho žádost o prodloužení pobytu, a to zejména s ohledem na jeho předchozí odsouzení. V roce 2010 bylo na celostátní úrovni rozhodnuto o zákazu pobytu stěžovatele na švýcarském území. Toto rozhodnutí stěžovatel napadl u nejvyššího správního soudu, který jeho žalobu zamítl v roce 2015. Mezitím byl stěžovateli s účinností od roku 2012 přiznán plný invalidní důchod, jehož výplata byla s ohledem na zákaz pobytu v roce 2016 pozastavena. Podle lékařských zpráv, které stěžovatel předložil, se u něj rozvinul silný autismus a mimo jiné zásadní pohybové obtíže.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že by jeho vyhoštění ze Švýcarska představovalo porušení jeho práva na respektování soukromého a rodinného života.

Soud připomněl, že porušení článku 8 Úmluvy nastává, pokud došlo k zásahu do některého z práv chráněných tímto ustanovením, tento zásah nebyl stanoven zákonem nebo nesledoval legitimní cíl uvedený v čl. 8 odst. 2 anebo nebyl nezbytný v demokratické společnosti. V projednávané věci bylo sporné, zda došlo k zásahu do práva na soukromý a rodinný život a zda byl tento zásah opřený o právní úpravu přiměřený sledovaným legitimním cílům, jimiž byly ochrana pořádku a předcházení zločinnosti.

a) K existenci zásahu do práva chráněného článkem 8 Úmluvy

Soud poznamenal, že ve své judikatuře posuzoval vyhoštění dlouhodobě pobývajících osob z hlediska zásahu jak do soukromého, tak do rodinného života, přičemž určitý význam má začlenění dotčené osoby do společnosti (*Ukaj proti Švýcarsku*, č. 32493/08, rozsudek ze dne 24. června 2014, § 28). S ohledem na vskutku dlouhodobý pobyt stěžovatele ve Švýcarsku Soud shledal, že je namístě rozhodnutí o celostátním zákazu pobytu považovat za zásah do jeho soukromého života.

Co se týče existence rodinného života, musí Soud situaci posuzovat k okamžiku výkonu, nikoli přijetí napadeného opatření (*mutatis mutandis Neulinger a Shuruk proti Švýcarsku*, č. 41615/07, rozsudek velkého senátu

ze dne 6. července 2010, § 145), a proto nelze pominout, že se stěžovateli v roce 2006 narodila dvojčata, třebaže na ně začal poukazovat až po rozsudku nejvyššího správního soudu z roku 2015. Pokud jde o jeho tři starší děti, Soud připomněl, že mezi rodiči a dospělými dětmi nebo sourozenci lze hovořit o rodinném životě ve smyslu článku 8 pouze tehdy, pokud jsou prokázány dodatečné prvky závislosti (*Slivenko proti Lotyšsku*, č. 48321/99, rozsudek velkého senátu ze dne 9. října 2003, § 97). Soud v tomto směru přijal tvrzení stěžovatele, které vláda nerozporovala, že je ve svém běžném životě plně odkázán na pomoc svých zletilých dětí, které o něj pečují a poté, co přišel o výplatu svého invalidního důchodu, ho finančně zajišťují. Vztah stěžovatele s jeho dětmi tudíž spadá pod pojem ‚rodinný život‘.

b) K nezbytnosti zásahu v demokratické společnosti

Soud předně připomněl zásadu mezinárodního práva, podle které jsou státy oprávněny, aniž jsou přitom dotčeny jejich závazky vyplývající ze smluv, kontrolovat vstup cizinců na své území. Úmluva nebrání oprávnění států vyhostit v zájmu zachování veřejného pořádku cizince s oprávněným pobytem na jejich území, který se dopustil trestné činnosti; ke své slučitelnosti s článkem 8 Úmluvy však taková rozhodnutí musí být ‚nezbytná v demokratické společnosti‘, tedy odpovídat naléhavé společenské potřebě a být zejména přiměřená

Z

sledovanému legitimnímu cíli (*Slivenko proti Lotyšsku*, cit. výše, § 113).

Soud ve věci *Üner proti Nizozemsku* (č. 46410/99, rozsudek velkého senátu ze dne 18. října 2006, § 54–60) shrnul kritéria, jimiž se mají státy při svém rozhodování, v jehož rámci jinak požívají určitého prostoru pro uvážení, při posouzení nezbytnosti zásahu řídit:

- povaha a závažnost trestného činu spáchaného stěžovatelem,
- délka jeho pobytu v zemi, z níž má být vyhoštěn,
- doba od spáchání trestného činu a chování stěžovatele během ní,
- státní občanství různých dotčených osob,
- rodinná situace stěžovatele, zejm. doba trvání manželství, jakož i ostatní okolnosti svědčící o existenci skutečného rodinného života páru,
- otázka, zda manžel stěžovatele při vzniku rodinného pouta věděl o trestné činnosti stěžovatele,

– otázka, zda z manželství vzešly děti, a jejich věk,
– závažnost obtíží, kterým by manžel stěžovatele čelil v zemi, kam má být stěžovatel vyhoštěn,

– zájem a blaho dětí, zejména s ohledem na obtíže, kterým by čelily v zemi, kam má být stěžovatel vyhoštěn, a – pevnost rodinných, sociálních a kulturních vazeb s hostitelskou zemí a se zemí, kam má být stěžovatel vyhoštěn,

přičemž případně mají zohlednit další konkrétní okolnosti, například medicínské aspekty nebo dočasnou či trvalou povahu zákazu vstupu (*Shala proti Švýcarsku*, č. 52873/09, rozsudek ze dne 15. listopadu 2012, § 46).

Vnitrostátní soudy také musejí dostatečně podrobně odůvodnit svá rozhodnutí. Odůvodnění, které skutečně nevyvažuje dotčené zájmy, je v rozporu s článkem 8 Úmluvy, zejména když soudy přesvědčivě neprokáží, že je zásah přiměřený sledovaným cílům, a tedy odpovídá naléhavé společenské potřebě (*El Ghatet proti Švýcarsku*, č. 56971/10, rozsudek ze dne 8. listopadu 2016, § 47). Pokud vnitrostátní soudy dostatečně a přesvědčivě přezkoumaly skutkové okolnosti a relevantní

souvislosti a provedly adekvátní posouzení osobních zájmů stěžovatele a obecnějších zájmů společnosti, nepřisluší Soudu jejich posouzení nahradit svým vlastním, a to ani v otázce proporcionality sporného opatření, ledaže pro to existují důležité důvody (*Ndidi proti Spojenému království*, č. 41215/14, rozsudek ze dne 14. září 2017, § 76).

Při uplatnění uvedených zásad na projednávanou věc Soud podotkl, že vyhoštění stěžovatele bylo odůvodněno jeho odsouzením za znásilnění spáchané v roce 2003. Nejvyšší správní soud k tomu v roce 2015 poznamenal, že ač byl spáchán před řadou let, jde o závažný zločin, u něhož není v cizineckém právu přípustné ani nízké riziko recidivy. Omezil však svůj přezkum na závažnost spáchaného trestného činu a letmo na riziko recidivy a zmínil i potíže, jimž by stěžovatel čelil při návratu do Kosova. Vůbec však nevzal v potaz chování stěžovatele od spáchání trestného činu, neposoudil dopad značného zhoršení zdravotního stavu stěžovatele na riziko recidivy a většinou ostatních kritérií stanovených judikaturou pro posouzení nezbytnosti vyhoštění se nezabýval (což platí například pro stěžovatelovy vazby na Švýcarsko a Kosovo, medicínské aspekty nebo dopady stěžovatelovy závislosti na jeho zletilých dětech na jeho práva podle článku 8 Úmluvy).

Za takové situace nelze podle Soudu učinit jasné závěry ohledně toho, zda zájmy stěžovatele na setrvání

na území Švýcarska převyšují veřejný zájem na jeho vyhoštění s cílem zachovat veřejný pořádek. Pokud by podle Soudu vnitrostátní orgány podrobně vyvažovaly dotčené zájmy, zohlednily přitom kritéria stanovená jeho judikaturou a uvedly relevantní a dostatečné důvody pro svá rozhodnutí, Soud by případně v souladu se zásadou subsidiarity mohl dospět k závěru, že vnitrostátní orgány nastolily spravedlivou rovnováhu mezi soupeřícími zájmy a stát nepřekročil svůj prostor pro uvážení, kterým disponuje v oblasti imigrace (*El Chatet proti Švýcarsku*, cit. výše, § 52). S ohledem na povrchní způsob přezkumu, k němuž se nejvyšší správní soud uchýlil, tedy orgány žalovaného státu přesvědčivě neprokázaly přiměřenost stěžovatelova vyhoštění, a tudíž nezbytnost tohoto opatření v demokratické společnosti.

V případě stěžovatelova vyhoštění by proto došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

III. ODDĚLENÉ STANOVISKO

Soudkyně Keller v souhlasném stanovisku podotkla, že Soud správně zjistil procesní porušení článku 8 Úmluvy, aniž se však vyjádřil k otázce, zda by žalovaný stát jinak překročil prostor pro uvážení, pokud by jeho orgány přistoupily ke skutečnému vyvažování dotčených zájmů. Existuje přitom řada skutkových aspektů,

Z

kteří hovoří ve prospěch (hmotněprávního) neporušení článku 8 Úmluvy, což soudkyně dokládala odkazy na konkrétní judikáty, které Soud dříve vydal.

Rozsudek ze dne 2. dubna 2019 ve věci č. 62676/16 – *Aboy Boa Jean* proti *Maltě*

Senát třetí sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že zajištěním stěžovatele po dobu azylového řízení nedošlo k porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy. Dále shledal, že o jeho zajištění bylo rozhodnuto urychleně, a proto nedošlo k porušení čl. 5 odst. 4 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel, původem z Pobřeží slonoviny, přiletěl dne 10. září 2016 na Maltu s úmyslem zde požádat o azyl. Dle svého tvrzení získal azyl již v Arménii, obával se však, že bude vydán do země původu. Při hraniční kontrole u něj cizinecká policie našla falešné italské doklady a jízdenku do Itálie, přičemž stěžovatel uvedl, že Itálie je jeho cílová destinace. Stěžovatelovi nebyl povolen vstup na území a byl po dobu posouzení žádosti o azyl z důvodu nebezpečí útěku zajištěn. Proti

rozhodnutí mohl stěžovatel podat ve lhůtě tří dnů opravný prostředek. Rozhodnutí o zajištění nicméně měla z úřední povinnosti přezkoumat ve lhůtě sedmi pracovních dnů zvláštní komise, přičemž její rozhodnutí mohlo být odloženo o dalších sedm pracovních dnů. První přezkum zákonnosti zajištění stěžovatele však proběhl až dne 5. října 2016. Dne 20. září 2016 stěžovatel formálně požádal o azyl.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 5 ODS. 1 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že jeho zbavení svobody bylo protiprávní a svévolné, jelikož mu měl být z titulu postavení žadatele o azyl povolen dle vnitrostátního práva vstup na území státu.

Soud nejprve připomněl, že čl. 5 odst. 1 písm. f) Úmluvy umožňuje státu omezit svobodu cizinců v imigračním kontextu (*Saadi proti Spojenému království*, č. 13229/03, rozsudek velkého senátu ze dne 29. ledna 2008, § 43). V tomto rozsudku Soud podal výklad pojmu „zabránění nepovoleného vstupu osoby na území“. Stanovil, že do doby, než vnitrostátní orgány osobě udělí

povolení vstupu na jeho území, je na ni třeba hledět jako na osobu „bez povolení“. Tím odmítl úzký výklad čl. 5 odst. 1 písm. f) Úmluvy, podle kterého by se od chvíle, kdy se žadatel o azyl přihlásí příslušným orgánům, na něj mělo nahlížet jako na osobu usilující o „povolení“ vstupu, kterou by nebylo možné zajistit. Zajištění nicméně vždy musí být slučitelné s účelem článku 5 Úmluvy, jímž je chránit právo na svobodu a zajistit, že nikdo nebude zbaven svobody svévolně (*tamtéž*, § 66).

K tvrzení vlády, že zajištění stěžovatele spadá pod článek 5 odst. 1 písm. f) Úmluvy, Soud odkázal na rozsudek ve věci [Suso Musa proti Maltě](#) (č. 42337/12, rozsudek ze dne 23. července 2013), v němž shledal, že v případě, že stát nad rámec svých povinností plynoucích z Úmluvy přijme právní úpravu, která výslovně povoluje vstup nebo pobyt cizinci čekajícímu na rozhodnutí o jeho žádosti o azyl, může jeho následné zajištění z důvodu „zabránění nepovoleného vstupu na území“ vyvolat problém v aspektu zákonnosti jeho zbavení svobody. V daném případě Soud navzdory určitým nejasnostem a rozporuplnému výkladu vnitrostátního práva přijal, že zajištění stěžovatele mělo dostatečně jasný právní základ a stěžovatel nezískal formální povolení vstupu na území. Proto bylo jeho zajištění pokryto ustanovením čl. 5 odst. 1 písm. f) Úmluvy.

Jelikož po citovaném rozsudku byla předmětná vnitrostátní úprava změněna, Soud ji byl nucen přezkoumat znovu. I tentokrát dospěl k závěru, že zajištění žadatelů o azyl má dostatečný právní základ a odpovídá mezinárodnímu standardu, který zakazuje vyhoštění žadatelů o azyl po dobu posuzování jejich žádosti, který však nevyžaduje, aby získali formální povolení k pobytu nebo vstupu na dané území. V projednávané věci Soud shledal, že nebylo prokázáno, že by stěžovateli, který neměl v dispozici potřebné dokumenty, byl formálně povolen vstup na území. Jeho zajištění proto spadalo pod první část čl. 5 odst. 1 písm. f) Úmluvy.

Úvodem ověření, zda byl stěžovatel zbaven svobody svévolným způsobem, Soud konstatoval, že stěžovatel byl zajištěn pro účely osvětlení skutečností, na nichž byla založena jeho žádost o azyl, a to z důvodu rizika útěku. Stěžovatel v této souvislosti namítal, že byl ze strany příslušných orgánů o poskytnutí dotčených informací požádán až měsíc po zajištění. Zákon ale podle Soudu jasně stanovil, že stěžovatel měl povinnost předložit veškeré relevantní materiály pro svou žádost o azyl z vlastní iniciativy co nejdříve, o čemž byl i poučen. Stěžovatel též nijak nedoložil, že mu již byl udělen azyl v Arménii. Soud poznamenal, že vnitrostátní orgány mohly rozumně očekávat předložení příslušného dokumentu. Stejně tak nebyl nerozumný jejich závěr, že u stěžovatele existuje riziko útěku; stěžovatel deklaroval úmysl odcestovat do Itálie. Soud

Z

dále shledal, že není důvod mít pochybnosti o dobré víře příslušných orgánů. Soud též přihlédl k okolnosti, že si stěžovatel nestěžoval na podmínky zajištění. Konečně, celkovou dobu zajištění, která nepřekročila dva měsíce, nelze dle Soudu považovat za nepřiměřenou. K porušení čl. 5 odst. 1 písm. f) Úmluvy proto nedošlo.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 5 ODS. 4 ÚMLUVY

Stěžovatel dále namítal, že o zákonnosti jeho zbavení svobody nebylo rozhodnuto urychleně.

Soud připomněl, že systém automatického periodického soudního přezkumu zajištění může být v souladu s požadavky čl. 5 odst. 4 Úmluvy ([Megyeri proti Německu](#), č. 13770/88, rozsudek ze dne 12. května 1992, § 22). Příliš dlouhá doba mezi jednotlivými přezkumy však může znamenat porušení Úmluvy ([Herczegfalvy proti Rakousku](#), č. 10533/83, rozsudek ze dne 24. září 1992, § 77). Přiměřená doba mezi přezkumy se liší v závislosti na tom, podle jakého písmene čl. 5 odst. 1 Úmluvy byla osoba zajištěna. Jde-li o zajištění dle čl. 5 odst. 1 písm. f) Úmluvy, budou se faktory ovlivňující zákonnost zajištění zpravidla v čase vyvíjet, a proto je

v těchto případech nutný častější přezkum než při zbavení svobody podle písmene a) či e). Současně s ohledem na to, že zajištění dle písmene f) nevyžaduje splnění podmínky nezbytnosti, nemusí být přezkum tak častý jako při zbavení svobody dle písmene c) ([Abdulkhakov proti Rusku](#), č. 14743/11, rozsudek ze dne 2. října 2012, § 215). V minulosti Soud shledal, že interval dvou až čtyř měsíců dělící jednotlivé přezkumy nebyl porušením čl. 5 odst. 4 ([Solijev proti Rusku](#), č. 62400/10, rozsudek ze dne 5. června 2012, §§ 57–62; a [Khodzhamberdiyev proti Rusku](#), č. 64809/10, rozsudek ze dne 5. června 2012, § 108–114). Soud nicméně připomněl, že není jeho úkolem určit maximální přípustnou dobu mezi přezkumy pro jednotlivé typy zajištění, ale posoudit, zda interval přezkumu v konkrétní věci byl s ohledem na individuální okolnosti případu v souladu s čl. 5 odst. 1 Úmluvy.

Ve vztahu k projednávané věci Soud nejprve poznamenal, že i u zajištění během řízení o azylu se faktory ovlivňující zákonnost zajištění obdobně jako v případech vyhoštění v čase mohou měnit. Dle vnitrostátního práva se příslušná komise měla sejít nejpozději po sedmi pracovních dnech od zajištění. Kvůli pobytu jednoho

z členů komise v zahraničí se tak nestalo. Jelikož zákon umožňuje sedmidenní lhůtu prodloužit o dalších sedm pracovních dní, byť nikoli z důvodu pobytu člena komise v zahraničí, bylo jednání odročeno. V poslední den prodloužené lhůty se komise sešla, avšak jednání bylo odloženo z důvodu nepřítomnosti stěžovatelova právníka. Jednání se tak konalo až za 25 dní od zajištění. Na jednání bylo rozhodnuto o zákonnosti zajištění a stěžovateli byly vysvětleny důvody. Další periodický přezkum, který měl proběhnout za dva měsíce, se již nekonal, jelikož stěžovatel byl mezitím propuštěn na svobodu.

Soud připomněl, že byť je zajištění, které je v rozporu se zákonem, z tohoto důvodu v rozporu s čl. 5 odst. 1 Úmluvy, nedodržení zákonem stanovených lhůt pro automatický přezkum nemusí být nutně porušením čl. 5 odst. 4 Úmluvy, pokud bylo navzdory tomu o zákonnosti zajištění rozhodnuto urychleně. Podle Soudu i přes procesní pochybení, ke kterému v projednávané věci došlo při odročení prvního jednání komise, nelze celkovou dobu řízení 25 dní považovat za nepřiměřenou. K porušení čl. 5 odst. 4 Úmluvy proto nedošlo.

Školství

Rozsudek ze dne 25. června 2019 ve věci č. 289/14 – Stoian proti Rumunsku

Výbor čtvrté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že vnitrostátní orgány přijaly vůči stěžovateli, žáku základní školy upoutanému na kolečkové křeslo, přiměřené úpravy pro uzpůsobení vzdělání, a proto k porušení jeho práva na respektování soukromého života chráněného článkem 8 Úmluvy ani práva na vzdělání ve smyslu článku 2 Protokolu č. 1, ať samostatně nebo ve spojení s článkem 14 Úmluvy zakazujícím diskriminaci, nedošlo.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

První stěžovatel se narodil roku 2001 a trpí kvadruplegií, zdravotním postižením charakterizovaným zhoršenou funkcí končetin, kvůli kterému je upoután na kolečkové křeslo. Druhá stěžovatelka je jeho matkou a samoživitelkou. Vzhledem ke svému postižení musí první stěžovatel pravidelně podstupovat komplexní léčbu zaměřenou na udržení pohyblivosti včetně chirurgických zákroků. Když v roce 2007 dosáhl školního věku, vnitrostátní orgány posoudily jeho situaci a dopo-

Z

ručily, aby navštěvoval běžnou školu, přičemž tento závěr nebyl v budoucnu změněn. První stěžovatel následně navštěvoval několik běžných škol, namítal nicméně, že výuka a školní prostory na dvou z těchto škol nebyly uzpůsobeny jeho specifickým potřebám.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY A ČLÁNKU 2 PROTOKOLU Č. 1, SAMOSTATNĚ NEBO VE SPOJENÍ S ČLÁNKEM 14 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že vnitrostátní orgány nepřijaly dostatečná opatření pro zajištění respektování fyzické integrity a důstojnosti prvního stěžovatele ve škole, jakož i jeho práva na kvalitní vzdělání bez diskriminace.

Soud úvodem odkázal na obecné zásady týkající se práva na vzdělání nedávno shrnuté ve věci *Çam proti Turecku* (č. 51500/08, rozsudek ze dne 23. února 2016, § 52–53). Připomněl, že státy mají ve vztahu ke vzdělání na základě článku 14 Úmluvy povinnost v případech osob se zdravotním postižením učinit přiměřené úpravy (tamtéž, § 54 a 65), aby mohly užívat základních

práv a svobod na rovném základě s ostatními. V tomto ohledu zopakoval, že inkluze je široce přijímána jako nejvhodnější prostředek zaručující začlenění a nediskriminaci v oblasti vzdělávání (tamtéž, § 64). V případě fyzické nepřístupnosti prostředí v běžné škole mají vnitrostátní orgány povinnost před integrací dítěte učinit přiměřené úpravy. Tato povinnost však pro ně nesmí představovat nepřiměřené nebo nadměrné břemeno. Soudu ovšem nepřísluší stanovit, jaké konkrétní přiměřené úpravy mají být ze strany státu za účelem uspokojení vzdělávacích potřeb osob se zdravotním postižením přijaty (*Enver Şahin proti Turecku*, č. 23065/12, rozsudek ze dne 30. ledna 2018, § 61). Ty mohou být různé povahy, ať již materiální či nehmotné, vzdělávací nebo organizační, v podobě architektonického zpřístupnění školních budov, úpravy vzdělávacího plánu, školení učitelů apod.

V projednávané věci považoval Soud za důležité, že první stěžovatel nebyl nikdy zcela zbaven práva na vzdělání, neboť školu neprestal navštěvovat, byl za svou práci hodnocen a postupoval dle školních osnov (*Şanlısoy proti Turecku*, č. 77023/12, rozhodnutí

ze dne 8. listopadu 2016, § 60). Dále poznamenal, že si vnitrostátní orgány byly po celou dobu vědomy povinnosti zajistit prvnímu stěžovateli přístup ke vzdělání, což bylo opakovaně připomínáno i vnitrostátními soudy v rámci řízení zahájených stěžovateli. V dané souvislosti Soud vyzdvihl, že přiměřené úpravy byly ve prospěch prvního stěžovatele skutečně učiněny. Vnitrostátní soudy v odpovědi na námitky stěžovatelů nařídily příslušným orgánům, aby přijaly konkrétní opatření ve prospěch prvního stěžovatele, a to i cestou předběžných opatření k provedení okamžitých přiměřených úprav. Soud konstatoval, že vnitrostátní soudy reagovaly rychle a adekvátně na změny stěžovatelovy situace a obnovovaly pokyny příslušným orgánům, kdykoli zjistily, že jimi provedená opatření nebyla dostačující.

Soud dále přihlédl k obtížím, které příslušné orgány měly při hledání vhodného osobního asistenta pro prvního stěžovatele. Zdrojem některých z těchto obtíží přitom byla druhá stěžovatelka, když po asistentech žádala, aby plnili úkoly neslučitelné s jejich popisem práce. Vnitrostátní orgány zároveň později obnovily svoji snahu o nalezení vhodného osobního asistenta a snažily se v tomto ohledu vyhovět rozhodnutím vnitrostátních soudů. Soud rovněž poznamenal, že druhá stěžovatelka znemožnila účinnost dalších opatření přijatých ze strany škol. Konkrétně pro svého syna odmítla

logopedickou terapii, pomoc asistenta pedagoga, fyzioterapii a psychologické poradenství nebo instalaci výtahu pro vozíčkáře.

Soud zopakoval, že jeho úkolem není definovat, jakými prostředky mají být zajištěny vzdělávací potřeby dětí se zdravotním postižením; k tomu jsou příslušné vnitrostátní orgány. Státy ovšem musí být při přijímání opatření v dané oblasti zvláště pozorné s ohledem na dopady svých rozhodnutí na děti s postižením, které jsou obzvláště zranitelné (*Çam proti Turecku*, cit. výše, § 66–67). S ohledem na výše uvedené Soud shledal, že příslušné vnitrostátní orgány nepomíjely potřeby prvního stěžovatele. Naopak školám, které první stěžovatel navštěvoval, přidělily prostředky pro uspokojení jeho po řeb. Školy pak skutečně provedly mnohé úpravy, aby stěžovateli školní prostředí zpřístupnily a pro jeho výuku mu zajistily asistenty pedagoga a různé terapeuty.

Soud s ohledem na výše uvedené rozhodl, že vnitrostátní orgány splnily svou povinnost přijmout vůči stěžovateli přiměřené úpravy a v rámci svého prostoru pro uvážení využily takových prostředků, aby uspokojily jeho vzdělávací potřeby. K porušení článku 8 Úmluvy ani článku 2 Protokolu č. 1, ať již samostatně či ve spojení s článkem 14 Úmluvy, proto nedošlo.

Z

Vězeňství

Rozsudek ze dne 18. června 2019 ve věcech č. 47121/06, 13988/07 a 34750/07 – *Mehmet Resit Arslan a Orhan Bingol proti Turecku*

Senát druhé sekce Soudu rozhodl jednomyslně o porušení článku 2 Protokolu č. 1, jež zakotvuje právo na vzdělání, tím, že stěžovatelům, kteří vykonávali trest odnětí svobody, nebyl s pouhým odkazem na zajištění bezpečnosti umožněn přístup k počítačům a k internetu pro studijní účely, přestože právní řád takový přístup umožňoval a věznice takové počítače připojené k internetu měly.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

První stěžovatel byl v roce 1992 odsouzen za členství v nelegální ozbrojené organizaci k trestu odnětí svobody na doživotí. Před nástupem k výkonu trestu byl studentem posledního ročníku lékařské fakulty.

V květnu 2005 obdržel v odpovědi na svůj dotaz od děkana lékařské fakulty vyrozumění, že podali-li by přihlášku, mohl by být znovu zapsán ke studiu. V březnu 2006 stěžovatel žádal o možnost mít počítač a přístup na internet, což vnitrostátní právní předpisy umožňovaly. Příslušné orgány jeho žádost zamítly s tím, že k žádnému studiu zapsán není a že především udržuje ve věznici kontakty s osobami náležejícími do stejné nelegální ozbrojené skupiny, v jaké byl sám.

Druhý stěžovatel byl v roce 1995 odsouzen k obdobnému trestu za obdobou trestnou činnost. V červnu 2006 se zúčastnil přijímacího řízení na univerzitu, aby mohl pokračovat ve studiu na právnické fakultě, kterou navštěvoval před svým odsouzením. V řízení uspěl a bylo mu oznámeno, že získal dostatečný počet bodů, aby se mohl zapsat k dálkovému studiu. V srpnu 2006 požádal za účelem studia o možnost používat počítač a mít přístup na internet. Jeho žádost však byla zamítnuta s odkazem na trestný čin, za nějž byl odsouzen.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 2 PROTOKOLU Č. 1

Soud připomněl, že přístup k již existujícím vzdělávacím institucím je nedílnou součástí práva na vzdělání, které je zaručeno článkem 2 Protokolu č. 1 (*Ponomaryovi proti Bulharsku*, č. 5335/05, rozsudek ze dne 21. června 2011, § 49). Toto pravidlo platí pro vzdělání na základních, středních i vysokých školách (*Leyla Şahin proti Turecku*, č. 44774/98, rozsudek velkého senátu ze dne 10. listopadu 2005, § 134 a 136). Soud dále zdůraznil, že i osoby ve výkonu trestu odnětí svobody nadále požívají základních práv a svobod, včetně práva na vzdělání, s výjimkou práva na osobní svobodu, a omezení těchto práv tedy musí být odůvodněné (*Hirst proti Spojenému království (č. 2)*, č. 74025/01, rozsudek velkého senátu ze dne 6. října 2005, § 69). Tato omezení nicméně nesmí zasáhnout do samotné podstaty práva na vzdělání, musí být předvídatelná, sledovat legitimní cíl a zachovávat vztah přiměřenosti mezi použitými prostředky a sledovanými cíli, přičemž státy v této oblasti požívají určitého prostoru pro uvážení (*Velyo Velev proti Bulharsku*, č. 16032/07, rozsudek ze dne 27. května 2004, § 32). Článek 2 Protokolu č. 1 neukládá státům povinnost zpřístupnit odsouzeným formy vzdělání, které dosud neumožňují (tamtéž, § 34). Pakliže však již určitou vzdělávací možnost stát poskytuje, jako tomu je v projednávané věci, v níž se jedná o přístup

k počítačům a na internet, což vnitrostátní právo umožňuje, za účelem studia na existujících vysokých školách, nesmí být přístup ke vzdělání podroben svévolným či nerozumným omezením (tamtéž, § 34). Soud též připomněl, že právo na vzdělání je nezbytné pro naplnění řady dalších základních práv a svobod, a proto v demokratické společnosti zaujímá zásadní místo (tamtéž, § 33).

Soud dále konstatoval, že v projednávané věci, která je posuzována pod zorným úhlem článku 2 Protokolu č. 1, je nezbytné zohlednit zásady, které Soud definoval na poli článku 10 Úmluvy ohledně přístupu odsouzených osob na internet. Z příslušné judikatury (*Kalda proti Estonsku*, č. 17429/10, rozsudek ze dne 19. ledna 2016; *Jankovskis proti Litvě*, č. 21575/08, rozsudek ze dne 17. ledna 2017) vyplývá, že vnitrostátní orgány musí dostatečně zhodnotit konkrétní bezpečnostní rizika spojená v každém jednotlivém případě, a náležitě tak vyvážit dotčené protichůdné zájmy. Přestože v uvedené věci *Kalda proti Estonsku* Soud rozhodl, že článek 10 Úmluvy nelze vykládat v tom smyslu, že státy mají obecnou povinnost poskytnout vězňům přístup k internetu nebo ke konkrétním internetovým stránkám, nemůže být vnitrostátní rozhodnutí o odepření přístupu k internetu založeno pouze na obecných úvahách o tom, že vězni mohou přes internet komunikovat i zakázanými způsoby, což by zvyšovalo nároky na ostrahu, nýbrž musí vzít v úvahu rizika konkrétního případu.

Z

V projednávané věci vnitrostátní právo za splnění určitých podmínek odsouzeným umožňovalo používat počítače a přistupovat k internetu. Soud akceptoval, že zamítavé rozhodnutí vnitrostátních orgánů mělo zákonný základ a sledovalo legitimní cíl ochrany pořádku a předcházení zločinnosti.

Při posouzení, zda odmítnutí bylo přiměřené, Soud konstatoval, že vnitrostátní orgány svá rozhodnutí opřely především o povahu trestné činnosti, za niž byli oba stěžovatelé odsouzeni, a její spojení s terorismem, skutečnost, že dosud nebyli ke studiu zapsáni a u druhého stěžovatele též o okolnost, že byl několikrát kázeňsky trestán. Soud dále připomněl, že způsob úpravy přístupu k počítačům a internetu v prostředí věznic spadá do prostoru pro uvážení států. Úkolem Soudu je toliko ověřit, zda vnitrostátní soudy splnily svoji úlohu vyvážit různé dotčené zájmy, a zabránit jakémukoli zneužití při uplatňování příslušných pravidel. V projednávané věci Soud považoval dále za relevantní,

že příslušné věznicе disponovaly počítači s přístupem na internet, a žádosti stěžovatelů tak nevyvolávaly žádné finanční nároky. Dále Soud zohlednil, že oba stěžovatelé žádali o přístup k pomůckám, které by jim umožnily realizovat studium, ke kterému se mohli zapsat. Skutečnost, že se před podáním žádosti ke studiu skutečně nezapsali, proto Soud nepovažoval za rozhodnou. Konečně Soud připomněl, že důležitost vzdělávání ve věznicích byla zdůrazněna v řadě doporučení Výboru ministrů Rady Evropy, zejména v Evropských vězeňských pravidlech.

V projednávané věci se však dle Soudu vnitrostátní orgány toliko odvolaly na bezpečnostní důvody. Jakkoli jsou tyto důvody legitimní a relevantní, vnitrostátní orgány nepřistoupily k žádné podrobné analýze konkrétních bezpečnostních rizik, a nesplnily tak svou povinnost adekvátně vyvážit zájmy stěžovatelů a požadavky veřejného pořádku. Došlo proto k porušení článku 2 Protokolu č. 1.

Rozsudek ze dne 9. dubna 2019 ve věci č. 11236/09 – *Altay proti Turecku* (č. 2)

Senát druhé sekce Soudu dospěl k jednomyslnému závěru, že soudním rozhodnutím, kterým bylo umožněno, aby byl příslušník vězeňské služby přítomen konzultacím stěžovatele s jeho právní zástupkyní, a které bylo vydáno, aniž se stěžovatel mohl k návrhu vězeňské služby na tak závažné omezení svého soukromí vyjádřit a aniž bylo konáno jednání, došlo po řadě k porušení práva na respektování soukromého života chráněného článkem 8 Úmluvy a práva na spravedlivý proces zakotveného v čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel vykonává doživotní trest odnětí svobody. Blíže neurčeného dne jeho právní zástupkyně zaslala stěžovateli do věznice poštovní zásilku obsahující knihy a noviny. V srpnu 2005 přistoupil vnitrostátní soud na základě návrhu vězeňské služby k otevření zásilky a rozhodl, že její obsah nebude vydán stěžovateli, neboť nesouvisel s jeho obhajobou.

V důsledku uvedeného jednání právní zástupkyně týž soud v září 2005 na návrh vězeňské služby bez stanovení časového omezení povolil, aniž by vyslechl stěžovatele či si vyžádal vyjádření právní zástupkyně,

Z

25. března 1992, § 46), což se odrazilo i v Evropských vězeňských pravidlech či dokumentech OSN. Ochrana důvěrnosti této komunikace představuje v kontextu článků 6 a 8 Úmluvy významnou součást práva na obhajobu (např. *Beuze proti Belgii*, č. 71409/10, rozsudek velkého senátu ze dne 9. listopadu 2018, § 143). Vzhledem k obtížnosti vymezení přesné hranice mezi komunikací týkající se pouze zastupování v řízení a obecnou komunikací však dle Soudu není namístě rozlišovat mezi jednotlivými kategoriemi a veškerá tato komunikace požívá privilegované ochrany článku 8 Úmluvy. Současně Soud zdůraznil, že ochrana důvěrnosti komunikace s právním zástupcem není absolutní a může podléhat omezením, pokud jsou naplněny požadavky čl. 8 odst. 2 Úmluvy. Navíc státy při určování mezí důvěrnosti komunikace s obhájcem požívají jen úzkého prostoru pro uvážení, a proto pouze velmi výjimečně okolností, jakými jsou např. zabránění spáchání závažného trestného činu či vážné narušení bezpečnosti ve věznicích, mohou odůvodnit nezbytnost omezení tohoto práva. Soud v minulosti konstatoval, že ani osoba odsouzená za teroristické aktivity nepřestává požívat

aby konzultacím mezi stěžovatelem a jeho právní zástupkyní byl přítomen příslušník vězeňské služby. Toto rozhodnutí bylo následně potvrzeno odvolacím soudem, který stěžovatele opět nevyslechl ani nevypořádal odvolací námitky.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že rozhodnutí vnitrostátního soudu, kterým byla povolena přítomnost příslušníka vězeňské služby při konzultacích s jeho právní zástupkyní, je v rozporu s právem na důvěrný rozhovor s právním zástupcem chráněným článkem 8 Úmluvy.

a) K obecným zásadám

Soud úvodem konstatoval, že komunikace jednotlivce s právním zástupcem v kontextu právní pomoci spadá do rámce soukromého života, jelikož účelem této komunikace je umožnit jednotlivci učinit informovaná rozhodnutí o jeho životě. Tato komunikace ostatně ve většině případů zahrnuje osobní či intimní a citlivé záležitosti. Ať již tedy komunikace probíhá v souvislosti se zastupováním v občanskoprávním či trestním řízení či jde o obecnou právní pomoc, jednotlivec může rozumně očekávat, že jeho komunikace s právním zástupcem bude důvěrná. Komunikace s právním zástupcem je tedy privilegovaná (např. *Campbell proti Spojenému království*, č. 13590/88, rozsudek ze dne

ochrany důvěrnosti komunikace s advokátem, kterou je možné omezit pouze tehdy, pokud je to zcela nezbytné pro ochranu společnosti před násilím (srov. *Öcalan proti Turecku* (č. 2), č. 24069/03 a tři další, rozsudek ze dne 18. března 2014).

b) K použití obecných zásad na okolnosti projednávané věci

V projednávané věci nebylo pochyb, že rozhodnutím vnitrostátního soudu, kterým bylo omezeno stěžovatelovo právo na důvěrný rozhovor s právní zástupkyní, došlo k zásahu do práva na respektování soukromého života stěžovatele. Soudu proto ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy zkoumal, zda k zásahu došlo na základě zákona, zda zásah sledoval legitimní cíl a zda byl nezbytný. Co se týče zákonnosti zásahu, Soud připomněl, že Úmluva kromě požadavku na existenci zákonného základu stanoví i požadavky na kvalitu zákonného rámce, který musí být dostupný a předvídatelný (*De Tommaso proti Itálii*, č. 43395/09, rozsudek velkého senátu ze dne 23. února 2017, § 106). Výklad a použití vnitrostátního práva náleží primárně vnitrostátním orgánům, zejména soudům. Úlohou Soudu je toliko ověřit,

zda jimi provedený výklad vnitrostátního práva nebyl zjevně nerozumný či svévolný ([Molla Sali proti Řecku](#), č. 20452/14, rozsudek velkého senátu ze dne 19. prosince 2018, § 149). Státy mohou právním zástupcům uložit určité povinnosti, které mohou mít dopad na jejich vztah s klienty. Je nicméně zásadní, aby tato opatření byla s ohledem na klíčovou úlohu, kterou advokáti při výkonu spravedlnosti hrají, jasně vymezena ([Morice proti Francii](#), č. 29369/10, rozsudek velkého senátu ze dne 23. dubna 2015, § 132).

V případě stěžovatele vnitrostátní soudy vycházely z příslušného právního předpisu, který umožňuje výjimečně omezit důvěrnost konzultací vězněné osoby s právním zástupcem. Tato úprava obsahovala uzavřený výčet důvodů, za kterých je takové omezení možné: pokud by vyplynulo, že prostřednictvím právního zástupce dochází ke komunikaci s teroristickou organizací, spáchání trestného činu, případně by mohlo dojít k ohrožení bezpečnosti věznice. Zachycení poštovní zásilky odeslané právním zástupcem, jejíž obsah nesouvisel s obhajobou stěžovatele, však nebylo možné mezi tyto důvody podřadit. Výklad vnitrostátních soudů by navíc ve výsledku umožňoval neomezené narušování důvěrnosti už při zaslání jakékoliv nesouvisící komunikace právním zástupcem.

Soud proto konstatoval, že ačkoli znění a smysl vnitrostátní úpravy byl dostatečně určitý, vyjma absence časového ohraničení omezení soukromí, výklad a použití

Z

se zpočátku nejeví jako řízení týkající se občanského práva, avšak která mohou mít přímé a významné dopady na soukromé majetkové či nemajetkové právo jednotlivce. Občanskoprávní složka článku 6 Úmluvy se tak vztahuje na celou řadu sporů, které jsou vnitrostátním právem klasifikovány jako veřejnoprávní ([Denisov proti Ukrajině](#), č. 76639/11, rozsudek velkého senátu ze dne 25. září 2018, § 51). Soud dále připomněl, že v kontextu omezení práv uvězněných osob v minulosti shledal, že jde o občanská práva ve smyslu článku 6 Úmluvy, zejména co se týká omezení návštěv ([Enea proti Itálii](#), č. 74912/01, rozsudek velkého senátu ze dne 17. září 2009, § 119). Tato judikatura je dle Soudu použitelná i v projednávané věci. Důvěrnost vztahu mezi klientem a právním zástupcem je privilegovaná a jejich komunikace je ve smyslu článku 8 Úmluvy součástí soukromého života osoby. Právo na důvěrný rozhovor s právním zástupcem je tedy převážně osobní povahy, což jej přibližuje občanskoprávní složce článku 6 Úmluvy. Jelikož omezení důvěrnosti narušuje užitečný výkon tohoto práva, převažují soukromoprávní aspekty věci nad aspekty veřejnoprávní povahy. Soud proto rozhodl, že článek 6 Úmluvy je ve své občanskoprávní složce použitelný.

této úpravy na okolnosti stěžovatelova případu ze strany vnitrostátních soudů byly zjevně nerozumné, a tudíž nepředvídatelné ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy. Omezení stěžovatelovy komunikace s jeho právní zástupkyní tedy nebylo zákonné ve smyslu článku 8 Úmluvy, a proto došlo k porušení tohoto ustanovení.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ÚMLUVY

Stěžovatel dále namítal porušení práva na spravedlivý proces chráněného článkem 6 Úmluvy, neboť v rámci řízení před vnitrostátními soudy se nekonalo žádné jednání a on ani jeho právní zástupkyně neměli možnost vyjádřit se k návrhu vězeňské služby.

a) K přijatelnosti

Dle vlády představovalo předmětné rozhodnutí soudu preventivní opatření sloužící k zajištění pořádku a bezpečnosti ve věznici, tj. opatření veřejnoprávní povahy, a proto na řízení o něm nebyl článek 6 použitelný. Podle Soudu se nejednalo o kázeňské opatření, a proto nebyl na dané řízení použitelný článek 6 Úmluvy v jeho trestní složce. Ohledně občanskoprávní složky článku 6 Úmluvy Soud shledal, že se nepochybně jednalo o spor o právo, jež bylo uznáno vnitrostátním právem. Zbývalo tedy určit, zda je dané právo svou povahou občanským právem ve smyslu článku 6 Úmluvy.

V této souvislosti Soud připomněl, že tento pojem je v judikatuře vykládán široce a zahrnuje i řízení, která

b) K odůvodněnosti

Soud nejprve připomněl, že povinnost konat jednání v řízení před soudy není absolutní a výjimečné okolnosti týkající se povahy věci, o níž má být rozhodnuto, mohou odůvodnit nekonání veřejného jednání ([Göç proti Turecku](#), č. 36590/97, rozsudek velkého senátu ze dne 11. července 2002, § 42). Soud dále připomněl, že v nedávné věci [Ramos Nunes de Carvalho e Sá proti Portugalsku](#) (č. 55391/13, rozsudek velkého senátu ze dne 6. listopadu 2018, § 190–191) vymezil případy, kdy jsou výjimečné okolnosti odůvodňující nekonání jednání dány. Jedná se například o věci, kde není třeba řešit otázky věrohodnosti či nejsou sporné skutkové okolnosti věci. Dále jde o případy vyvolávající čistě právní otázky omezeného rozsahu či nevelké složitosti. Konečně jde o věci, v nichž jsou řešeny ryze technické otázky.

Nekonání jednání před soudem prvního stupně může být napraveno před odvolacím soudem, disponuje-li tento soud úplnou přezkumnou pravomocí ohledně skutkových i právních otázek ([Ramos Nunes de Carvalho e Sá proti Portugalsku](#), cit. výše, § 192).

V kontextu vězeňství mohou existovat praktické důvody pro konání zjednodušeného písemného řízení (Pönkä proti Estonsku, č. 64160/11, rozsudek ze dne 8. listopadu 2016, § 30). Účastníci řízení však musí mít možnost požádat o veřejné projednání věci (Martinie proti Francii, č. 58675/00, rozsudek velkého senátu ze dne 12. dubna 2006, § 42).

K projednávané věci Soud uvedl, že před vnitrostátními soudy ani v jednom stupni nedošlo k ústnímu projednání věci. Vnitrostátní právo totiž při rozhodování o omezení důvěrnosti komunikace s právním zástupcem umožňovalo soudům vycházet toliko z informací ve spise. Dle Soudu nebylo podstatné, že stěžovatel o jednání výslovně nepožádal, a to ani v rámci odvolacího řízení, jak poukazovala vláda. Soud jednak nebyl přesvědčen, že by případná žádost odvolacímu soudu měla naději na úspěch, jednak dle právní úpravy bylo pouze na uvážení odvolacího soudu, zda přistoupí k ústnímu projednání věci.

Soud dále neshledal, že by zde existovaly výjimečné okolnosti, které by odůvodňovaly rozhodování v tomto typu řízení bez ústního projednání. Stěžovatele se v rámci řízení před vydáním předmětného rozhodnutí nemohl vyjádřit k žádosti vězeňské služby. Odvolací soud nenařídil jednání a vycházel opět pouze ze spisového materiálu, byť stěžovatel v odvolání uplatnil námitky týkající se jak skutkového stavu, tak právního

posouzení věci. Odvolací soud přitom mohl v rámci plného přezkumu posuzovat jak skutkovou, tak právní stránku případu a zrušit rozhodnutí nižšího soudu, pokud by vyhověl odvolání. Dle názoru Soudu by přitom konání jednání v tomto případě umožnilo odvolacímu soudu učinit si vlastní úsudek o skutkových i právních aspektech, které stěžovatel napadal.

Kumulativní účinek toho, že se stěžovatel nemohl vyjádřit k návrhu vězeňské služby před vydáním rozhodnutí, závažnosti přijatého opatření a nekonání jednání, a to ani v rámci odvolacího řízení, dle Soudu způsobil, že věc nebyla projednána v souladu s požadavky čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Stavební právo

Rozsudek ze dne 16. května 2019 ve věci č. 66554/14 – Halabi proti Francii

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že vstupem úředníků stavebního úřadu do obydlí stěžovatele bez jeho svolení či případně soudního povolení a bez účinné následné soudní kontroly došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel je britským občanem, který žije v Londýně. Zároveň uvádí, že je obyvatelem bytového komplexu

Z

ve Francii, který vlastní akciová společnost I. V roce 2006 tato společnost získala dvě stavební povolení pro stavbu rodinného domu, skleníku a venkovního schodiště a započala stavební práce.

V roce 2009 bytový komplex zkontrolovali úředníci z odboru územního plánování města. Vypracovali přitom zprávu včetně fotodokumentace, podle níž nebyl respektován rozsah prací schválený ve stavebních povoleních: namísto skleníku a venkovního schodiště vznikla tělocvična, sauna a masážní prostory a namísto technické místnosti dva byty.

Kontrola proběhla bez předchozího souhlasu majitelů bytového komplexu a v jejich nepřítomnosti. Vstup nebyl uzamčen a zaměstnanci stavební společnosti pracující v areálu proti vstupu úředníků do objektů nic nenařadili. Na základě výsledků kontroly pak úřad zahájil předběžné vyšetřování, které vedlo k další kontrole v prosinci 2010, při níž bylo shledáno porušení stavebních povolení. Stěžovatel byl v těchto rozhodnutích veden jako „obyvatel objektu“. Rozporoval výsledky prvotního vyšetřování s ohledem na to, že vstup úředníků

do budov bez jeho souhlasu a přítomnosti představoval zásah do jeho obydlí.

V roce 2017 byla námitka odmítnuta a stěžovatel i společnost I. byli shledáni vinnými z bránění v přístupu do areálu při druhé kontrolní prohlídce a za provedení stavebních prací, které neodpovídaly schválenému rozsahu. Zároveň jim byla uložena pokuta v řádu tisíců eur a bylo jim nařízeno, aby budovy do šesti měsíců uvedli do souladu s povolenými plány. Společnost I. následně dodatečně obdržela stavební povolení pro dotčené objekty.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

a) K přijatelnosti

Vláda namítala, že článek 8 Úmluvy se neuplatní v případech, kdy dotčená místa nelze považovat za „domov“ stěžovatele ve smyslu Úmluvy, protože takové označení vyžaduje existenci dostatečných a trvalých vazeb stěžovatele k danému místu (Buckley proti Spojenému království, č. 20348/92, rozsudek ze dne 25. září

1996, § 52–54; [Winterstein a ostatní proti Francii](#), č. 27013/07, rozsudek ze dne 17. října 2013, § 141).

Soud připomněl, že „domov“ v pojetí Úmluvy je autonomním pojmem, nezávislejícím na kvalifikaci dle vnitrostátního práva. Klíčové jsou konkrétní skutkové okolnosti, především existence dostatečných a souvislých vazeb k tomuto místu ([Prokopovich proti Rusku](#), č. 58255/00, rozsudek ze dne 18. listopadu 2004, § 36). Za „domov“ tak někdy lze označit i rekreační sídlo ([Demades proti Turecku](#), č. 16219/90, rozsudek ze dne 31. července 2003, § 31–34), zvláště jde-li o zařízené a vybavené obydlí užívané jako prázdninová rezidence ([Demades proti Turecku](#), cit. výše).

Podle stěžovatele mu francouzská nemovitost sloužila jako místo k rodinné rekreaci a obchodním pobytům. Právně sice patřila společnosti I., avšak dle stěžovatele bylo veškeré jeho rodinné jmění vedeno na obchodní společnosti. Stěžovatele následně za obyvatele předmětné nemovitosti označily vnitrostátní soudy. Dle Soudu pro tento závěr svědčí mj. i italská kupole nad schodištěm, sloužící jako památka na zesnulého syna stěžovatele, nebo předměty každodenní hygieny, které se v nemovitosti nacházely a prokazovaly stěžovatelovo silné propojení s místem. Soud proto učinil závěr, že se jednalo o „domov“ ve smyslu článku 8 Úmluvy.

b) K odůvodněnosti

Při posouzení, zda vstupem úředníků do nemovitosti stěžovatele došlo k zásahu do jeho práva na respektování obydlí, Soud připomněl, že právo nerušeně užívat obydlí zahrnuje také ochranu před vstupem nepovolané osoby do domu ([Giacomelli proti Itálii](#), č. 59909/00, rozsudek ze dne 2. listopadu 2006, § 76). Vnitrostátní soudy shledaly, že úředníci vůči stěžovateli nepoužili takové donucení, které by znamenalo narušení jeho domovní svobody. Soud připustil, že je namístě odlišovat vstup pracovníků stavebního úřadu od kontrol vedoucích k zabavení předmětů či dokumentů, prováděných například celní správou, úřadem pro ochranu hospodářské soutěže, za účelem vyšetření podvodu nebo zajištění daní ([Funke, Crémieux a Mialhe proti Francii](#), č. 11471/85, rozsudek ze dne 25. února 1993). Posléze jmenované kontroly totiž více narušují domovní svobodu a soukromý život, protože odhalují o dotčené osobě více informací (*mutatis mutandis*, [Uzun proti Německu](#), č. 35623/05, rozsudek ze dne 2. září 2010, § 52). Soud nicméně shledal, že i vstup úředních osob bez svolení stěžovatele do jeho obydlí a pořizování fotografií v něm představovaly zásah do jeho práv chráněných článkem 8 Úmluvy.

Soud dále připomněl, že obdobný zásah musí mít základ ve vnitrostátním právu, přičemž příslušná právní úprava musí být dostatečně přístupná a předvídatelná

Z

a v souladu se zásadou právního státu ([Matheron proti Francii](#), č. 57752/00, rozsudek ze dne 29. března 2005, § 29). V projednávané věci Soud shledal, že o existenci a přístupnosti příslušného zákona napanují pochybnosti. Ohledně zásady právního státu však pochybnosti panují, jelikož příslušné zákonné ustanovení definuje podmínky, za nichž mohou úředníci vstoupit do obydlí, jen velmi obecně, aniž by stanovilo záruky vztahující se k tomuto oprávnění. Jelikož však stěžovatel zákonou úpravu jako takovou nenapadal, Soud nepovažoval za nezbytné, a to rovněž s ohledem na své další závěry, o splnění podmínky zákonnosti zásahu rozhodnout.

Zásah podle Soudu sledoval legitimní cíl, jelikož se snažil o předcházení trestným činům, ochranu zdraví a ochranu práv a svobod druhých.

K posouzení nezbytnosti v demokratické společnosti Soud nejprve uvedl, že návštěva úředníků se ukázala jako opodstatněná vzhledem k tomu, že k porušením pravidel územního plánování došlo a stěžovatel za ně byl následně odsouzen. Zásah do užívání domova stěžovatele byl navíc omezený vzhledem k nízké výši pokuty a dodatečnému vydání stavebního povolení pro dotčené budovy.

Jde-li o domovní prohlídky, Soud již dříve upozornil, že pokud se vnitrostátní orgány chtějí uchýlit k opatřování důkazů o trestných činech tímto způsobem, právní předpisy musí zajistit dostatečné záruky proti zneužití ([Société Canal Plus a ostatní proti Francii](#), č. 29408/08, rozsudek 21. prosince 2010, § 54). Soud musí být dvojnásob ostražitý, je-li prohlídka provedena bez soudního příkazu. Ochrana jednotlivců před svévolným zásahem orgánů veřejné moci totiž vyžaduje dostatečný právní rámec i přísná omezení takových pravomocí ([Camenzind proti Švýcarsku](#), č. 21353/93, rozsudek ze dne 16. prosince 1997, § 45).

Francouzský stavební zákon úředníkům umožňoval kontrolovat probíhající i dokončené stavby do tří let od dokončení, ověřovat informace nebo získat technickou dokumentaci budov. Tyto prohlídky jsou ve srovnání se zásahy orgánů, které mají povoleno zabavovat dokumenty či předměty, jistě méně závažné. Zásady, které Soud definoval pro druhý zmíněný typ prohlídek, tedy nelze použít bez dalšího na prohlídky toho druhu, jako byla prohlídka v projednávané věci. Jsou nicméně zdrojem inspirace, a je tedy nutné ověřit, zda stěžovatel měl k dispozici dostatečné a účinné záruky proti svévoli.

Soud v této souvislosti poukázal, že kontroly obydlí mohly být prováděny kdykoliv, bez přítomnosti policie, předchozího souhlasu obyvatele či soudního povolení. Zákon sice zakazuje pověřeným osobám vstup do obydlí, pokud s tím dotčená osoba vyslovila nesouhlas, avšak povinnost získat souhlas obyvatele obydlí nebyla ve stavebním zákoně zakotvena. V projednávané věci si ostatně úředníci souhlas neopatřili. Daná povinnost by navíc byla čistě teoretická vzhledem k tomu, že zákon na jiném místě stanovil, že odmítnutí vstupu úředníkům do obydlí samo o sobě představuje trestný čin. Riziko ztráty důkazů je přitom v oblasti územního plánování velmi omezené, a nemůže tedy ospravedlnit zásah do obydlí bez souhlasu jeho obyvatel nebo bez předchozího soudního povolení.

Chybějící soudní povolení prohlídky může být zhojeno jen následným soudním přezkumem zákonnosti a nezbytnosti vstupu do obydlí za podmínky, že je tento přezkum účinný (*Gutsanovi proti Bulharsku*, č. 34529/10, rozsudek ze dne 15. října 2013, § 220–222). V projednávané věci byl však následný soudní přezkum zcela neúčinný, jelikož soudy dospěly k závěru, že domovní svoboda stěžovatele vůbec nebyla narušena z důvodu absence donucení.

Soud proto rozhodl, že dotčenou kontrolu obydlí stěžovatele provedenou bez jeho souhlasu i bez soudního povolení a bez účinného následného soudního přezkumu nelze označit za přiměřenou sledovaným legitimním cílům, čímž došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

Z

Nové stížnosti a oznámení proti České republice

Ve třetím čtvrtletí roku 2019 byly Soudem vládě České republiky oznámeny tři související stížnosti. V jedné starší věci si Soud vyžádal předložení doplňujících informací. Od Evropského výboru pro sociální práva anebo smluvních orgánů OSN Česká republika novou kolektivní stížnost či oznámení neobdržela.

Vazba a důvěrnost korespondence obhájce a obviněného

Zadeh (č. 19642/19, 28287/19 a 34883/19) – urychlený přezkum zákonnosti zbavení svobody, přiměřenost celkové délky vazby a důvěrnost korespondence obhájce a obviněného

Stížnosti se vztahují ke dvěma trestním řízením vedeným proti stěžovateli, z nichž v prvním je podezřelý,

že se jako vůdčí osobnost organizované zločinecké skupiny podílel na krácení daní, a ve druhém, že po propuštění na svobodu působil na svědky a tlumočníka, aby ovlivnil výsledek hlavního řízení. Stížnosti do značné míry kopírují námitky vznesené ve čtyřech stížnostech, které byly vládě oznámeny dříve (č. 5207/17, 21437/18, 42343/18 a 1662/19). Stěžovatel namítá, že některá další řízení o jeho žádostech o přezkum důvodů pokračující vazby nebyla projednána urychleně, jak vyžaduje čl. 5 odst. 4 Úmluvy. Dále znovu tvrdí, že celková doba, po kterou byl v obou řízeních držen ve vazbě, byla nepřiměřená, čímž mělo dojít k porušení čl. 5 odst. 3 Úmluvy. Nová je naopak námitka porušení důvěrnosti korespondence obhájce a obviněného na poli článku 8 Úmluvy. K tomu mělo údajně dojít tím, že vězeňská služba opakovaně kontrolovala dokumenty, které mu obhájce zasílal do místa výkonu vazby.

Stručné shrnutí podstaty stížností (v režimu IMSI) a otázky, které Soud vládě položil, jsou k dispozici [zde](#).

Z

Kárné řízení

Grosam (č. 19750/13) – složení kárného senátu ve věcech soudních exekutorů

Soud požádal o předložení doplňujících informací v nadepsané stížnosti, která byla vládě oznámena již v roce 2013 a týká se spravedlivosti kárného řízení se soudním exekutorem. Stížnost nastoluje zejména otázky, zda lze kárný senát Nejvyššího správního soudu s ohledem na jeho složení považovat za „soud“ ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy, zda má být na dané řízení pohlíženo jako na kvazi-trestní, a pokud ano, zda bylo respektováno právo stěžovatele na odvolání v trestní věci, které zaručuje článek 2 Protokolu č. 7 k Úmluvě.

Žádost Soudu o doplňující informace se vztahuje ke zvažovaným změnám související právní úpravy, konkrétně složení a jmenování členů kárných senátů. Soud zajímají předložená vyjádření a návrhy změn požadované jednotlivými zainteresovanými osobami v rámci připomínkového řízení k návrhu předmětného zákona.

Velký senát Soudu

Ve třetím čtvrtletí tohoto roku velký senát vydal dva rozsudky. O rozsudku **Strand Lobben a ostatní proti Norsku** se dočtete více v závěrečném slovu v tomto Zpravodaji. V druhém rozsudku, **Mihalache proti Rumunsku** (č. 54012/10, rozsudek velkého senátu ze dne 8. července 2019), Soud na pozadí případu dvojího postihu za odmítnutí podrobit se krevní zkoušce na přítomnost alkoholu v krvi, v přestupkovém a po zrušení rozhodnutí o přestupku i v trestním řízení, blíže definoval několik pojmů obsažených v článku 4 Protokolu č. 7 zakotvujícím zásadu *ne bis in idem*. Soud v první řadě vyjasnil obsah pojmů „odsouzení“ a „osvobození“, především v aspektu, zda je nezbytné, aby příslušné rozhodnutí vydal soudní orgán. V druhé řadě pak Soud vyjasnil, co je třeba rozumět pojmem „konečné“ rozhodnutí, zejména z pohledu, které mimořádné prostředky jsou v tomto kontextu relevantní.

Ve sledovaném období se před velký senát Soudu dostaly následující dvě věci:

Vyšetřování zabití civilistů při bombardování v Afghánistánu

Hanan proti Německu (č. 4871/16)

Věc byla velkému senátu Soudu postoupena jedním z jeho senátů v září 2019. Stížnost se týká vyšetřování bombardování cisteren s naftou v provincii Kunduz v Afghánistánu, které byly uneseny povstalci a při němž zahynulo až několik desítek civilistů, včetně dvou malých synů stěžovatele. Bombardování bylo nařízeno německým důstojníkem a provedly ho americké stíhačky. Dané vojenské jednotky podléhaly velení NATO. Stěžovatel namítá, že vyšetřování vedené německými orgány, které bylo zastaveno z důvodu absence důvodného podezření na spáchání trestného činu, bylo neúčinné (článek 2 Úmluvy) a že nemohl proti rozhodnutí o zastavení řízení podat opravný prostředek (článek 13 Úmluvy).

Z

Tiskovou zprávu Soudu k předání věci velkému senátu je možné najít [zde](#).

Vliv nezákonnosti jmenování soudcem na řízení tímto soudcem vedená

Guðmundur Andri Ástráðsson proti Islandu (č. 26374/18)

Věc byla velkému senátu Soudu postoupena v září 2019 na žádost islandské vlády. Senát druhé sekce Soudu rozsudkem ze dne 12. března 2019 pěti hlasy proti dvěma rozhodl, že jelikož soudkyně odvolacího soudu byla do funkce jmenována ve zjevném rozporu s vnitrostátní právní úpravou (byla ministryní spravedlnosti navržena a následně zvolena parlamentem navzdory tomu, že výběrovou komisí nebyla doporučena), nebyl soud, který rozhodoval v trestní věci stěžovatele,

soudem zřízeným zákonem ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy, a došlo tak k porušení tohoto ustanovení.

Rozsudek je k dispozici [zde](#), anotace v českém jazyce [zde](#).

Informace o ostatních stížnostech, jimiž se aktuálně velký senát Soudu zabývá a které se před tuto rozhodovací formaci dostaly již dříve, najdete v předchozích číslech Zpravodaje. Přehled všech aktuálně velkým senátem projednávaných případů naleznete [zde](#).

Výkon rozsudků Soudu

V třetím čtvrtletí letošního roku došlo k vývoji toliko u jednoho rozsudku:

Vzdělávání romských žáků

D. H. a ostatní proti České republice

Dne 23. září 2019 byl Výborem ministrů Rady Evropy na ústním jednání projednáván aktuální stav výkonu rozsudku, jenž se týká se diskriminace romských žáků v přístupu k základnímu vzdělávání (rozsudek i anotace jsou k dispozici [zde](#)). Během jednání delegace Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy vedená náměstkyní ministra shrnula nejdůležitější body inkluzivní reformy základního vzdělávání a informovala o nových přístupech ke vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, zejména o zrušení přílohy rámcového vzdělávacího plánu pro žáky s lehkým mentálním postižením, družích a způsobu zajištění podpory podle vyhlášky o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, změnách v diagnostických postupech

a v neposlední řadě o finančních prostředcích vkládaných do společného vzdělávání. V diskusi většina delegací členských států Rady Evropy uvítala přijaté změny právní úpravy a informaci o výrazném posílení rozpočtu na podpůrná opatření. Zároveň však vyjádřila znepokojení nad skutečností, že se přijatá reforma ani vynaložené finanční prostředky dosud nijak výrazněji pozitivně neprojeví na počtu romských žáků, kterým je diagnostikováno lehké mentální postižení a jsou následně vzdělávání podle vzdělávacích programů se sníženými výstupy.

Na závěr projednání Výbor ministrů schválil rozhodnutí, v němž pozitivně zhodnotil přijatou reformu včetně jejího finančního zajištění, konstatoval, že dopad těchto opatření na romskou menšinu dosud není nijak výrazný, a vyzval proto Českou republiku, aby poskytla vysvětlení této situace, a to zejména ve vztahu k žákům prvních tříd, kteří by již měli být plně vzděláváni a případně diagnostikováni podle nových metod. Dále Výbor ministrů požádal o zhodnocení adekvátnosti aktuálně používaných diagnostických nástrojů a situace v předškolním vzdělávání romských dětí. Česká republika má

Z

Výboru ministrů zprávu s požadovanými informacemi předložit do konce června 2020 s tím, že věc bude opět projednávána v září 2020.

Více k aktuálnímu stavu výkonu rozsudků, včetně celého textu rozhodnutí Výboru ministrů, je možné nalézt [zde](#).

Rozhodovací činnost jiných mezinárodních orgánů v oblasti lidských práv

V červenci 2019 bylo zveřejněno rozhodnutí Výboru OSN pro odstranění diskriminace žen konstatující nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy v případech nucených sterilizací šesti romských žen.

Výbor OSN pro odstranění diskriminace žen

Nucená sterilizace

Rozhodnutí ze dne 16. července 2019 ve věci č. 102/2016 – *J. D. a ostatní proti České republice*

Výbor OSN pro odstranění diskriminace žen (CEDAW) ve svém rozhodnutí dospěl k závěru, že oznámení týkající se sterilizace šesti romských žen, k nimž došlo mezi lety 1982 až 2001, je nepřijatelné pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Oznámení podalo šest romských žen, které byly údajně oběťmi nucené sterilizace, k níž mělo v pěti případech dojít mezi lety 1982 a 1990 a v jednom případě v roce 2001. Žádná z oznamovatelek se neobrátila na vnitrostátní orgán nadaný rozhodovací pravomocí s cílem dosáhnout nápravy namítané situace.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ

K PŘIJATELNOSTI

a) Tvrzení oznamovatelek

Oznamovatelky tvrdily, že v České republice neexistují účinné vnitrostátní prostředky nápravy, které by vedly k odškodnění za nucené sterilizace žen, ke kterým v minulosti docházelo.

b) Tvrzení vlády

Otázka možnosti promlčení nebo naopak nepromlčitelnosti práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích byla sporná. Po novele občanského zákoníku

Z

č. 87/1990 Sb. účinné od 29. března 1990 nebyl názor na promlčitelnost náhrady nemajetkové újmy v penězích jednotný a rozhodovací praxe soudů se vyvíjela. Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 25. září 2003 sp. zn. 30 Cdo 1542/2003 vyslovil názor, že právo na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti se jako součást jednotného osobního práva nepromlčuje. V pozdějším rozhodnutí publikovaném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek č. 1/2008 Vrchní soud v Olomouci vyslovil opačný názor, a sice že právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích je právem majetkové povahy, které se promlčuje v obecné promlčecí době. Změna judikatury byla potvrzena a táž právní věta byla vyhlášena v rozsudku velkého senátu Občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. listopadu 2008 sp. zn. 31 Cdo 3161/2008. Právní úprava nicméně počítá s ochrannou klauzulí v podobě možnosti nepřijmout námitku promlčení pro její rozpor s dobrými mravy.

Vláda uvedla, že všechny oznamovatelky si musely být plně vědomy sterilizace a jejích důsledků nejpozději v roce 2001. Posouzení účinnosti prostředků nápravy se tudíž vztahovalo k tomuto datu. Žádná z oznamovatelek nepodala žalobu na ochranu osobnosti. Stížnosti podané dvěma oznamovatelkami k veřejnému ochránci práv nelze považovat za prostředky nápravy. Vnitrostátní soudy v některých případech přiznaly sterilizovaným ženám náhradu nemajetkové újmy a rozhodly o nepromlčení nároku na peněžní náhradu pro rozpor s dobrými mravy.

c) Rozhodnutí CEDAW

CEDAW pozitivně nerozhodl, že stávající občanskoprávní úprava a judikatura českých soudů skutečně naplňuje požadavky vyplývající z Úmluvy OSN o odstranění diskriminace žen, a omezil se na posouzení přijatelnosti oznámení. CEDAW konstatoval, že pochybnosti o účinnosti vnitrostátního prostředku nezabavují oznamovatele povinnosti takový prostředek vyčerpat, a učinil proto závěr, že oznámení je nepřijatelné pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

Užitečné odkazy

**HUDOC – databáze
judikatury ESLP**
<http://hudoc.echr.coe.int/>

**Evropský soud
pro lidská práva**
<http://www.echr.coe.int/>

**Česká databáze vybraných
rozsudků a rozhodnutí ESLP**
<http://eslp.justice.cz/>

**Přehled všech vydání
Zpravodaje KVZ**
<http://www.justice.cz/>

Veřejný ochránce práv
<http://www.ochrance.cz/>

**Nejvyšší soud
České republiky**
<http://www.nsoud.cz/>

**Ústavní soud
České republiky**
<http://www.usoud.cz/>

**Databáze rozhodnutí
smluvních orgánů OSN**
<http://www.ohchr.org/en/>

Rada Evropy
<http://www.coe.int/>

Nejvyšší správní soud
<http://www.nssoud.cz/>

Databáze judikatury web: eslp.justice.cz

Kontakt:

Kancelář vládního zmocněnce
pro zastupování ČR před ESLP
Ministerstvo spravedlnosti
Vyšehradská 16, 128 10 Praha 2
kvz@msp.justice.cz, www.justice.cz

Úvodní fotografie: © Paulgrecaud | Dreamstime.com
Fotografie u Slova úvodem © Monika Hanych
Fotografie u Slova závěrem © Vít Alexander Schorm

Zpravodaj KVZ: vydává Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva, Ministerstvo spravedlnosti.

Autoři anotací (v abecedním pořadí): Jakub Drahorád (KVZ), Monika Hanych (KVZ), Adam Herma (KVOP), Livia Ivánková (NS), Vladimír Janoušek Pysk (KVZ), Miroslav Kaštyl (KVZ), Petr Konůpka (KVZ), Ladislav Kováč (NS), Petra Lehotská (ÚS), Jakub Marek (NSS), Eva Petrová (KVZ), Kateřina Radová (KVZ), Vít A. Schorm (KVZ), Monika Šamová (KVZ) a Jan Šlajs (NSS).

Obsah Zpravodaje: Petr Konůpka.

Závěrem

I druhou polovinu roku 2019 začala **Česká republika** velkým štrasburským pústem. Ve sledovaném období Soud na rozhodovací úrovni alespoň tříčlenného výboru toliko schválil smírné urovnání tří stížností týkající se regulace nájemného ([Stuchlý proti České republice a dvě další stížnosti](#), č. 63451/16, rozhodnutí ze dne 12. září 2019).

Nutno nicméně dodat, že do třetího čtvrtletí spadá i srpen, tradiční měsíc štrasburských soudních prázdnin, a tak i proti **jiným státům** Soud vydal méně rozsudků než v jiných částech roku.

Patrně nejzajímavější je pro Českou republiku rozsudek velkého senátu ve věci [Strand Lobben a ostatní proti Norsku](#) (č. 37283/13, rozsudek velkého senátu ze dne 10. září 2019). Věc se týkala odebrání dítěte z péče stěžovatelky, následné zbavení stěžovatelky rodičovské odpovědnosti a určení dítěte k osvojení a v širší rovině způsobu práce norského orgánu ochrany dětí, *Barnevernu*, a rozhodování norských opatrovnických soudů. Případ vzbudil mezi státy Rady Evropy značnou pozornost – jako vedlejší účastníci se do řízení zapojilo 7 států, včetně České republiky. Soud v rozsudku shledal porušení článku 8 Úmluvy (v prvním stupni senát páté sekce Sodu dospěl k opačnému závěru). Důvody porušení nicméně našel převážně v procesním postupu soudů, nedostatečnosti podkladů, o které se opřely, a nedostatečích v odůvodnění jejich rozhodnutí. Bude důležité dále sledovat, jak bude ve Výboru ministrů Rady Evropy probíhat dohled nad výkonem tohoto rozsudku a jaká obecná opatření, nad rámec těch týkajících se výlučně stěžovatelky, norská vláda k nápravě Soudem shledaného porušení článku 8 Úmluvy předloží.

Postupu policejních orgánů se Soud věnoval ve dvou důležitých rozsudcích. Ve věci [Kurt proti Rakousku](#) (č. 62903/15, rozsudek ze dne 4. července 2019) Soud konstatoval, že ve věci **domácího násilí** byla přijata všechna přiměřená opatření, včetně vykázaní z místa bydliště, a zabití syna stěžovatelky, k němuž rukou otce došlo ve škole, nešlo za okolností věci rozumně předvídat. Ve věci [Olewnik-Cieplińska a Olewnik proti Polsku](#) (č. 20147/15, rozsudek ze dne 5. září 2019) Soud naopak shledal, že postup příslušných orgánů ve věci **únosu syna** stěžovatelů, který navzdory vyplacení výkupného skončil jeho smrtí, byl v mnoha ohledech nedostatečný, čímž došlo k porušení článku 2 Úmluvy.

Velmi zajímavý je rozsudek [Romeo Castaño proti Belgii](#) (č. 8351/17, rozsudek ze dne 9. července 2019). V této věci belgické soudy **odmítly vykonat evropský zatýkácí rozkaz** vydaný španělským soudem s tím, že obviněnému, podezřelému z teroristického útoku spáchaného jménem organizace ETA, ve Španělsku hrozí porušení základních práv zakotvených v článku 6 Smlouvy o Evropské unii, konkrétně porušení zákazu mučení a nelidského a ponižujícího zacházení, poněvadž na osoby podezřelé z terorismu je ve Španělsku uplatňován takový režim uvěznění, který dosahuje intenzity ponižujícího zacházení, přičemž někdy mohou být i podrobena mučení. V řízení před Soudem stěžovatelé, pozůstalí po oběti teroristického útoku, namítali, že tímto rozhodnutím bylo porušeno jejich právo na účinné vyšetřování vyplývající z článku 2 Úmluvy. Soud jim dal zapravdu, když shledal, že rozhodnutí belgických soudů nebylo opřeno o dostatečné, aktuální a individualizované skutkové okolnosti.

U trestního procesu zůstaneme i s rozsudkem [Rook proti Německu](#) (č. 1586/15, rozsudek ze dne 25. července 2019). V této věci Soud řešil, zda měl stěžovatel **dostatečnou možnost připravit svou obhajobu**, když se jeho právní zástupci chtěli seznámit s obsahem materiálu, který byl získán odposlechy a domovními prohlídkami a který čítal 45 000 zvukových souborů, 14 000 textových zpráv a 14 000 000 emailů. Porušení práva na spravedlivý proces Soud neshledal.

Trestního práva se týká i rozsudek [Tim Henrik Bruun Hansen proti Dánsku](#) (č. 51072/15, rozsudek ze dne 9. července 2019), v němž Soud řešil otázku procesního postupu soudů při přezkumu důvodnosti pokračování **zabezpečovací detence**. Konstatoval, že pakliže dojde k vážnému narušení vztahu důvěry mezi chovancem a lékaři, kteří mu poskytují péči, jež je nutná pro snížení jeho nebezpečnosti pro společnost, je pro posouzení nezbytnosti dalšího trvání detence nutné vyžádat si posudek externího lékaře.

Pro oblast vězeňství je klíčová věc [Gorlov a ostatní proti Rusku](#) (č. 27057/06 a další, rozsudek ze dne 2. července 2019). Soud v ní definoval, jaké náležitosti musí mít zákon, na jehož základě je vězeňská služba oprávněna za účelem zajištění bezpečnosti použít **kamerové systémy v celách** a ubytovacích prostorech pro odsouzené. Nedlouho poté Soud své závěry z tohoto rozsudku rozvedl ve věci [Izmestyev proti Rusku](#) (č. 74141/10, rozsudek ze dne 27. srpna 2019). Příslušný zákon dle Soudu musí zejména definovat podmínky, za nichž je možné kamery instalovat a použít, dobu, po kterou je to přípustné, a zakotvit povinnost pravidelně sledovat a vyhodnocovat nezbytnost používání kamer. Kromě této obecné roviny, jež bude mít dopad nejen na ruský právní řád, který těmto požadavkům nedostál, je možné si povšimnout i politováníhodné individuální okolnosti, že stěžovatel Gorlov se rozhodnutí Soudu o své stížnosti dočkal až po více než 13 letech. Jeho „štěstím“ však může být, že si odpykává trest na doživotí, a rozsudek Soudu tak může mít praktický účinek i pro něj; pro většinu odsouzených by rozsudek v individuální rovině nepřinesl vůbec nic – Soud s odkazem na to, že rozsudek bude mít nevyhnutelně dopad na praxi používání kamer ve věznicích jako takovou, není namístě stěžovatelům přiznat žádnou peněžní náhradu utrpěné nemajetkové újmy a konstatování porušení bude pro ně dostatečným spravedlivým zadostiučiněním.

A jeden, z pohledu Středoevropana lehce kuriózní rozsudek na závěr – ve věci [Theodorou a Tsotsorou proti Řecku](#) (č. 57854/15, rozsudek ze dne 5. září 2019) Soud konstatoval, že zákaz, který platí v žalovaném státě, a též v Itálii a San Marinu, uzavřít **sňatek se sourozencem bývalého manžela** či manželky, je v rozporu s článkem 12 Úmluvy.

Více opět v příštím Zpravodaji nebo v naší databázi (<http://eslp.justice.cz/>).

 Petr Konůpka,
zástupce vládního zmocněnce